

TÜRKİYE'DE DİJİTAL ŞİDDET ARAŞTIRMASI

T.B.İ.D

Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği

2021

Bu alışma, Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği'nin (TBİD) Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) Türkiye'nin finansal desteği ile toplumsal farkındalığı arttırmak için başlattığı "Dijital Şiddet ile Mücadele" projesi kapsamında yapılmıştır.

Gülüm Şener ve Nilay Abınık

 dijitalsiddet.org

 /dijitalsiddet

 /dijitalsiddet

T·B·İ·D
Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği

KONDA
RESEARCH AND CONSULTANCY

İÇİNDEKİLER

ARAŞTIRMADA ÖNE ÇIKANLAR	4
GİRİŞ	5
Araştırmanın Tanımı, Yöntemi ve Örneklem	10
ARAŞTIRMA BULGULARI	
1.1 Dijital Şiddete Maruz Kalma	14
1.2 Dijital Şiddetin Türleri	16
1.3 Dijital Şiddete Neden Maruz Kaldığını Düşünüyor?	18
1.4 Dijital Şiddete Kim/Kimler Tarafından Maruz Bırakılıyor?	22
1.5 Dijital Şiddet En Çok Hangi Platformlar Üzerinden Uygulanıyor?	24
1.6 Dijital Şiddete Maruz Bırakıldığında Ne Yapıyor?	27
SONUÇ	30
KAYNAKÇA	35

ARAŞTIRMADA ÖNE ÇIKANLAR

- Türkiye’de **her beş kişiden biri** dijital Şiddete uğradığını söylüyor.
- Dijital Şiddete en çok gençler maruz kalıyor: 15-17 yaş arası her beş gençten biri, 18-32 yaş arası **her üç gençten biri** dijital Şiddete uğradığını belirtiyor.
- Kadınlar cinsiyetlerinden ve fiziksel görünülerinden ötürü, erkekler siyasi görüşlerinden dolayı daha fazla dijital Şiddete uğradıklarını dile getiriyorlar. Kadınların %51’i dijital ortamlarda yazılı, sesli veya görüntülü taciz mesajları alıyor, % 46’sı ısrarlı takibe uğruyor.
- Kişiler en çok tanımadıkları kimseler ve troller tarafından dijital Şiddete maruz bırakılıyorlar.
- Dijital Şiddet eylemlerinin en çok gerçekleştiği platformlar Instagram (%53), Facebook (%35) ve Twitter (%19).
- Dijital Şiddetle başa çıkmak için en sık başvurulan yöntemler bloklamak/engellemek (%65) ve uygulama içinde Şikayet etmek (%39).

GİRİŞ

DİJİTAL ŞİDDET: TÜRLER, YAYGINLIK, ETKİLER

Gülüm Şener ve Nilay Abınık

Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği
<https://www.tbid.org.tr/>

Teknolojik araçların gelişimiyle birlikte, şiddet olgusu yeni boyutlar kazanmaktadır. Dijital teknolojiler ve çevrimiçi ortamlar, kullanıcıları için gündelik hayatı kolaylaştıran birçok pratik özelliği ile sosyalleşmeyi ve iletişimi artırma işlevlerinin yanı sıra bireylerin ve/veya grupların birbirlerine şiddet uyguladıkları sorunlu alanlar/araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijital şiddet, bir bireyin veya grubun teknolojiyi kullanarak başka bir bireyi veya grubu hedef alması, tehdit etmesi, korkutması, küçük düşürmesi, manipüle etmesi, kontrol etmesi, nefret söylemine maruz bırakması, itibarını zedelemesi vb. zarar verici davranışlardan oluşur. Akademik literatürde dijital şiddet olgusunun yanı sıra "siber şiddet", "siber zorbalık", "çevrimiçi taciz", "çevrimiçi şiddet" gibi farklı terimler de kullanılmaktadır. Avrupa Konseyi'nin tanımına göre siber şiddet; "fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar veya acı ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, kişilere karşı şiddete neden olmak, şiddeti kolaylaştırmak veya kişileri tehdit etmek için bilgisayar sistemlerinin kullanılmasıdır ve bireyin koşullarının, özelliklerinin veya kırılganlıklarının sömürülmesini içerir."(Avrupa Konseyi, 2018, s. 5).

Dijital şiddetin temelinde, diğer şiddet eylemlerinde olduğu gibi, failin şiddet uyguladığı kişi üzerinde güç uygulama ve onu kontrol etme arzusunun yattığı anlaşılmaktadır. Fail, teknolojiyi kullanarak bir kişi üzerinde baskı kurmak ve onu kontrol etmek üzere çeşitli stratejilere başvurabilir: e-posta ve mesajlar yoluyla tehdit etmek, taciz mesajları göndermek, küçümsemek ve aşağılamak, kişi hakkında sahte bilgiler yaymak, teknolojiyi kullanarak kişiyi sürekli izlemek, kişisel bilgilerini ele geçirmek ve paylaşmak, kişinin teknolojiye erişimini sınırlandırmak, kişiyi internet ortamında itibarsızlaştırmak, kişi adına sahte hesap açmak vb. (NNEDV, 2006, 2008). Ayrıca dijital şiddetin farklı iletişim ortamlarında ve ilişki düzeylerinde ortaya çıkabildiği de görülmektedir. Fail, kişinin tanıdığı biri (sevgili, eş, eski eş/sevgili, arkadaş, iş ortamından biri, aileden biri vs.) olabileceği gibi tanımadığı biri de olabilir (anonim hesaplar, troller vb.). Bir flört ilişkisinin veya aile yaşamının içerisinde, okul veya iş ortamında gerçekleşebileceği gibi kişiler, farklı nedenlerden dolayı hiç tanımadıkları kişilerin veya grupların da dijital ortamlarda örgütlü saldırılarına maruz kalabilir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin failin şiddet uygulamasını beş nedenle kolaylaştırdığı öne sürülmektedir:

1. Anonimlik: Fail, internet ortamında gerçek kimliğini gizleyebilir.

2. Eylem mesafesi: Şiddet eylemi, fiziksel temas olmadan uzaktan gerçekleştirilebilir.

3. Otomasyon: Teknoloji, failin hedef aldığı kişiyi takip etmesini ve eylemi gerçekleştirmesini kolaylaştırır.

4. Ulaşılabilirlik: Cep telefonu ve sosyal medya ağları dijital şiddetin meydana gelmesi için yeterlidir.

5. Yaygınlık: Şiddet içeren mesajlar, gönderiler hızla kitlelere yayılabilir, ayrıca bu mesajlar uzun zaman internette kalarak ikincil mağduriyetler yaratabilir (Fascendini ve Fialová, 2011, s. 24-27).

Dijital şiddet; sosyal medya, web sitesi, bloglar, mesajlaşma hizmetleri, arama motorları, bloglar, arkadaşlık/flört uygulamaları, çevrimiçi gazetelerin yorum kısımları, çevrimiçi forumlar, dijital oyunların sohbet odaları gibi çok farklı platformlarda gerçekleşmektedir (EU, 2018, s.8).

Ayrıca birbirinden oldukça farklı türleri bulunmaktadır: siber taciz, ısrarlı takip, birinin sanal ortamda kişisel bilgilerine erişme ve yayınlama (doxing), çevrimiçi nefret söylemi, intikam pornosu, gizlilik ihlali, çevrimiçi tehditler, yapay zeka tarafından yaratılan sahte porno videoları (deepfake porn), etek altı görüntü çekme (upskirting), kimlik hırsızlığı vs. Bu kategoriler, ortaya çıkan yeni dijital şiddet biçimleriyle genişletilebilir, yeni kategoriler eklenebilir. Avrupa Konseyi siber şiddeti altı ayrı alt başlıkta ele almaktadır; siber taciz, siber suç, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımıyla gerçekleşen gizliliğin ihlali, nefret söylemi, doğrudan tehditler ve fiziksel şiddetle tehdit, çocuklara yönelik çevrimiçi cinsel istismar ve taciz (Avrupa Konseyi, 2018, s. 6). İngiltere’de yayınlanan “Adult Online Hate, Harassment and Abuse”(Yetişkinlere Yönelik Çevrimiçi Nefret, Taciz ve İstismar) başlıklı raporda ise çevrimiçi zararlı davranışlar, beş alt başlıkta ele alınmaktadır; çevrimiçi taciz, siber zorbalık ve trolleme, sibertakip, intikam pornosu ve görüntüye dayalı istismar, nefret suçu, nefret olayları ve nefret söylemi (Davidson vd., 2019).

Farklı ülkelerde yapılan araştırmalar, dijital şiddetin önemli bir toplumsal sorun haline geldiğini gözler önüne sermektedir. UNICEF’in çevrimiçi anketi U-Report’un bulgularına göre, 30 ülkede gençlerin üçte biri siber zorbalığa maruz kaldığını belirtmiştir (UNICEF, 2019).

PEW Araştırma Merkezi'nin anketine göre, ABD'de yetişkinlerin %41'i çevrimiçi tacize uğradığını, %75'i çevrimiçi tacizin sosyal medya platformlarında gerçekleştiğini, %20'si politik görüşlerinden dolayı tacize uğradığını bildirmiştir (PEW, 2021).

Aynı araştırmaya göre, 30 yaş altı gençler (%64) 30 yaş üzeri bireylerden; LGBTİ+lar (%68) heteroseksüellerden; siyahlar (%54) ve İspanyol kökenliler (%47) beyazlardan; demokratlar (%43) cumhuriyetçilerden daha fazla çevrimiçi tacize uğramaktadır. Erkekler kadınlara oranla daha fazla çevrimiçi şiddete maruz kalıyor görünse de (%43'e karşı %38) tacizin türü açısından bakıldığında kadınların çevrimiçi ortamlarda erkeklere oranla daha fazla cinsel tacize (%16'ya karşı %5) ve ısrarlı takibe (%13'e karşı %9) maruz kaldığı görülmektedir (PEW, 2021).

Birçok çalışmanın gösterdiği gibi dijital şiddet olgusu, toplumdaki ayrımcılıklardan ve eşitsiz güç ilişkilerinden bağımsız değildir. Farklı kimlikleri nedeniyle ötekileştirilen kesimler ve kırılgan gruplar (kadınlar, LGBTİ+lar, çocuklar ve gençler, etnik veya dini azınlık grupları, yoksullar, göçmenler, engelliler vb.) daha fazla dijital şiddete maruz kalmaktadır. Uluslararası Af Örgütü'nün (Amnesty International) anketi, kadınların %41'nin hayatlarında en az bir kez çevrimiçi tacize maruz bırakıldığını gösterirken (Af Örgütü, 2018, s. 57), Avrupa Parlamentosu FEMM Komitesi'nin bir araştırması da her 10 kadından 1'inin 15 yaşından itibaren siber tacize uğradığını ortaya koymaktadır (AB, 2018, s. 10). Kamusal alanda daha fazla görünür olan kadınlar, örneğin kadın politikacılar ve kadın gazeteciler, daha fazla dijital şiddetle karşılaşmaktadır. UNESCO'nun araştırmasına göre, kadın gazetecilerin %73'ü çevrimiçi tehdide maruz kalırken %25'i fiziksel şiddet, %18'i cinsel şiddet tehdidi alıyor ve kadın gazetecilerin %20'si çevrimiçi saldırılardan ötürü çevrimdışı da saldırıya uğradığını belirtmiştir (UNESCO, 2020). İngiltere'de LGBTİ+ hakları için mücadele veren Galop Derneği'nin 2021 Nefret Suçu Raporu'na göre, LGBTİ+ların %60'ı çevrimiçi tacize uğradığını ifade etmiştir (Galop, 2021, s. 12). Pakistan'da gerçekleştirilen bir araştırmada ise, dini azınlıkların %57,5'i, internette tehdit edildiğini, tacize uğradığını belirtmiştir (DRF, 2021, s. 18). Cybersmile Vakfı'nın İngiltere ve ABD'de gerçekleştirdiği araştırmada katılımcılar, çevrimiçi ortamlarda en çok ırkçı, toplumsal cinsiyete dayalı, homofobik, dini kimliğe dayalı tacize tanıklık ettiğini belirtmiştir (Cybersmile Foundation, 2017, s.5).

Dijital şiddet, insanların yaşamında pek çok olumsuzluğu beraberinde getirmektedir (Baker ve diğerleri, 2013). Psikolojik açıdan sıklıkla üzüntü, korku, utanç, çaresizlik, kendini değersiz hissetme, hayal kırıklığı, yoğun stres, kaygı, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, madde kullanımı ve suça yönelme gibi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Beran ve Li, 2005; Cripps ve Stermac, 2018; Mitchell ve diğerleri, 2007; Patchin ve Hinduja, 2006). Dijital şiddetin yarattığı etkilere cinsiyet açısından bakıldığında ise, erkeklerin şiddete uğradıklarında daha çok öfke ve nefret duydukları, intikam isteklerinin olduğu görülürken; kadınların daha çok üzüntü ve öfke duydukları, aşağılanmışlık hissettikleri görülmektedir (Şahin ve diğerleri, 2010; Yaman ve Peker, 2012). Bunun yanında dijital şiddet kendine ve başkalarına güvensizlik, kişiler arası ilişkilerde bozulma veya çatışma, akademik başarıda düşüş, konsantrasyon ve öğrenmede zorluklar yaşama gibi yönlerden de insanların yaşamını etkilemektedir (Beran ve Li, 2005; Korkmaz, 2016). Dijital şiddetin bilinen psikolojik, sosyal ve akademik etkilerinin yanı sıra kişilerin fiziksel sağlığına da zarar verici etkileri bulunmaktadır (Backe ve diğerleri, 2018; Baker ve diğerleri, 2013).

Toplumsal cinsiyet ile ilişkili olarak, kadınlar dijital şiddet davranışlarıyla daha sık karşılaşmakta ve şiddetten daha olumsuz etkilenmektedir (PEW, 2014; Reed ve diğerleri, 2016; Staude- Müller ve diğerleri, 2012; Tandon ve Pritchard, 2015).

Dijital Şiddet, belirtilen etkilerinin yanında kadınların güvenliğini zedelemekte, sivil ve sosyal yaşamdaki katılımını, eğitim ve istihdama erişimini de olumsuz şekilde etkilemektedir (Harris, 2020). Ayrıca kadınların yaşadığı olumsuzluklar sonucu intihara yönelmesi bir başka sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelik ve Tekin, 2015). Dolayısıyla dijital Şiddetin gerçek yaşam deneyimlerinden ayrı tutulması, bir problem teşkil etmektedir (Lewis ve diğerleri, 2016). Bu anlamda, gerçeklikten kopuk olmayan ve hem bireysel hem de toplumsal etkileri söz konusu olan bir Şiddet biçiminden söz edilmektedir.

ARAŞTIRMANIN TANIMI, YÖNTEMİ VE ÖRNEKLEM

Bu raporun dayanağı olan araştırma, Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği (TBİD) tarafından BirleŐmiŐ Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) Türkiye'nin finansal desteği ile toplumsal farkındalığı arttırma amacıyla yürütölen "Dijital Şiddet ile Mücadele" projesinin bir çıktısı olarak gerçekleŐtirilmiŐtir.

Araştırmanın amacı, Türkiye'de dijital Şiddetin boyutlarını ortaya koymaktır. Bireylerin dijital Şiddete maruz kalma sıklığı, dijital Şiddetin türleri, bireylerin neden ve kim tarafından dijital Şiddete maruz bırakıldığı ve dijital Şiddetle mücadele yöntemleri demografik deđiŐkenlere göre analiz edilmiŐtir.

Araştırmanın saha alıŐması 8-9 Mayıs 2021 tarihlerinde KONDA Araştırma ve DanıŐmanlık A.Ő. tarafından gerçekleŐtirilmiŐtir. Görüşmeler KONDA Aracılı Paneli'ne dahil olmayı kabul etmiŐ kişilerle telefon araması ile yapılmıŐtır. Panelistler panel sistemine gönüllü olarak katılmıŐ olup veri toplanırken yaş ve cinsiyet kotası uygulanmıŐtır.

Araştırma, Türkiye'nin 15 yaş üstü yetiŐkin nüfusunu temsil edecek deneklerin tercihlerindeki eğilim ve deđiŐimleri belirlemek ve izlemek için tasarlanmıŐ ve uygulanmıŐtır. Araştırma bulgularının hata payı, yüzde 95 güven aralığında +/- 1,43, yüzde 99 güven aralığında yüzde +/- 1,88'dir.

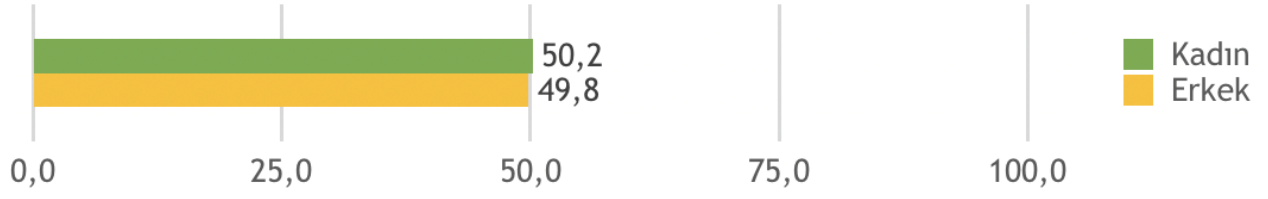
Örneklem, ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine dayalı mahalle ve köylerin nüfus büyüklükleri ve eğitim seviyeleri verileri ile 1 Kasım 2015 Genel seçimlerinin mahalle ve köy sonuçları katmanlandırılarak hazırlanmıŐtır. YerleŐim yerleri önce kır/kent/metropol olarak ayrıŐtırılmıŐ ve 12 bölge esas alınarak örneklem tespit edilmiŐtir.

Araştırma kapsamında, 73 ilin merkez dahil 340 ilçesinde 3346 kiŐiyle telefonla görüşmeler yapılmıŐtır.

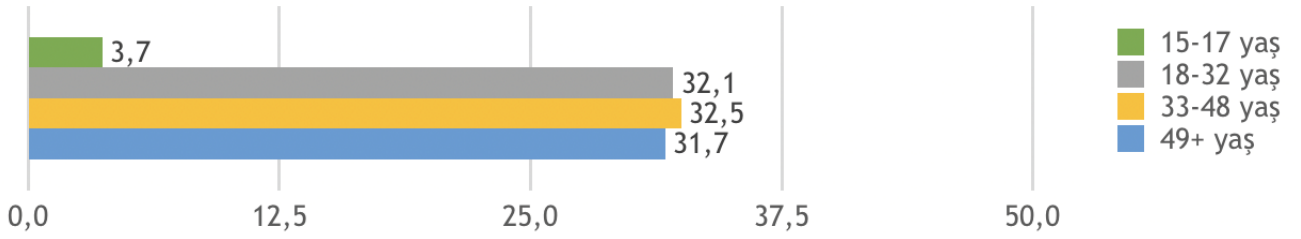
	Düzey 1 (12 Bölge)	Gidilen İller
1	İstanbul	İstanbul
2	Batı Marmara	Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ
3	Doğu Marmara	Bilecik, Bolu, Bursa, Düzce, Eskişehir, Kocaeli, Sakarya, Yalova
4	Ege	Afyonkarahisar, Aydın, Denizli, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak
5	Batı Anadolu	Ankara, Konya
6	Akdeniz	Adana, Antalya, Burdur, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Mersin, Osmaniye
7	Orta Anadolu	Aksaray, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Sivas, Yozgat
8	Batı Karadeniz	Amasya, Çorum, Karabük, Kastamonu, Samsun, Sinop, Tokat, Zonguldak
9	Doğu Karadeniz	Güneydoğu Anadolu
10	Kuzeydoğu Anadolu	Ağrı, Ardahan, Bayburt, Erzincan, Erzurum, Kars
11	Ortadoğu Anadolu	Elazığ, Hakkari, Malatya, Muş, Van
12	Güneydoğu Anadolu	Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Şırnak Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa

Örneklemin demografik özelliklere göre dağılımları incelenmiştir.

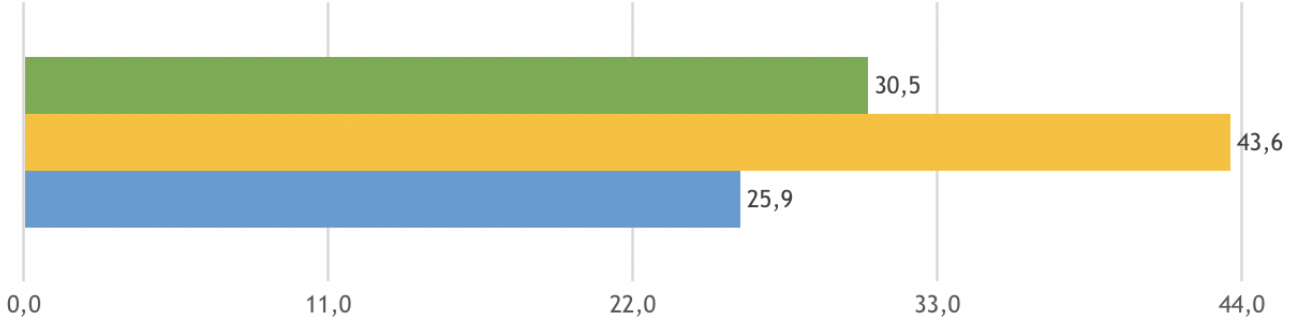
Buna göre, katılımcıların %50.2'si kadın, %49.8'i erkek olup cinsiyet kategorisi açısından birbirine yakın oranlara sahiptir.

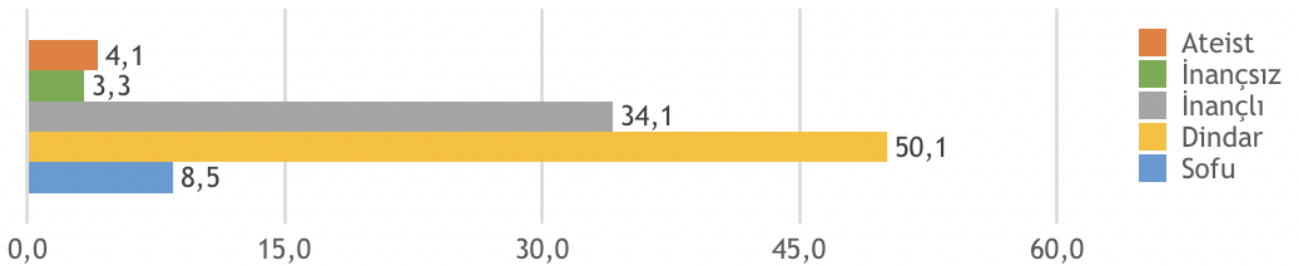
Yaş kategorisine göre, %32.5'i 33-48 yaş, %32.1'i 18-32 yaş, %31.7'si 49+ yaş grubunda olup birbirine yakın oranlarda seyrederken 15-17 yaş aralığı % 3.7 ile görece daha az orana sahiptir.

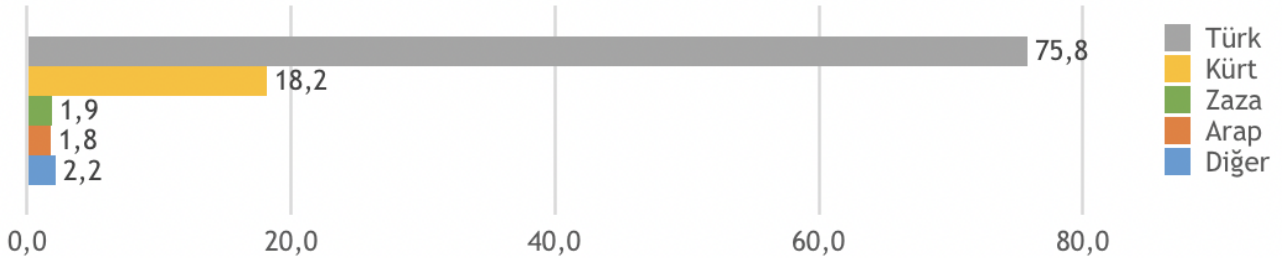
Hayat tarzına göre, %43.6'sı kendisini geleneksel muhafazakar, %30.5'i modern ve %25.9'u dindar muhafazakar olarak tanımlamaktadır.

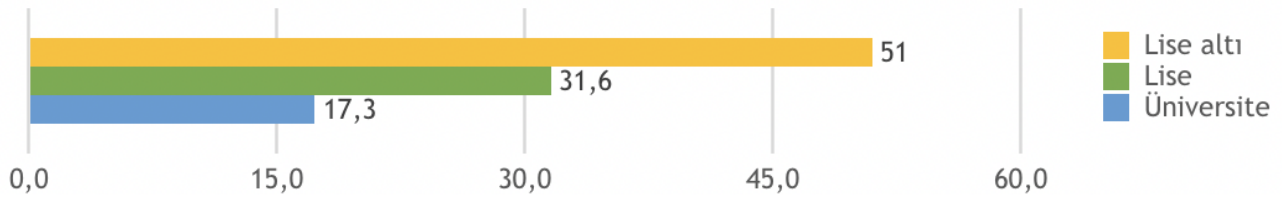
Dindarlık kategorisine göre, %50.1'i kendisini dindar olarak tanımlarken %34.1'i inançlı, %8.5'i sofı, %4.1'i ateist ve %3.3'ü inançsız olarak tanımlamıştır.

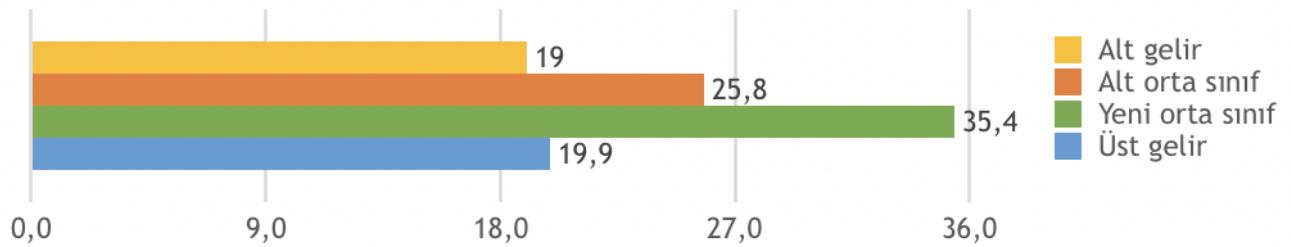
Etnik kökene göre, katılımcıların %75.8'i Türk, %18.2'si Kürt, %1.9'u Zaza, %1.8'i Arap olduğunu belirtmiştir. %2.2'si ise Diğer seçeneğini belirtmiştir.

Eğitim durumuna göre, %51'i lise altı, %31.6'sı lise ve %17.3'ü ise üniversite mezunudur.

Kişi başı gelir ve araba sahibi olma durumu üzerinden belirlenen ekonomik sınıflara göre ise %35.4'ü yeni orta sınıfta yer alırken %25.8'i alt orta sınıf, %19.9'u üst gelir ve %19'u alt gelir sınıfında yer almaktadır.

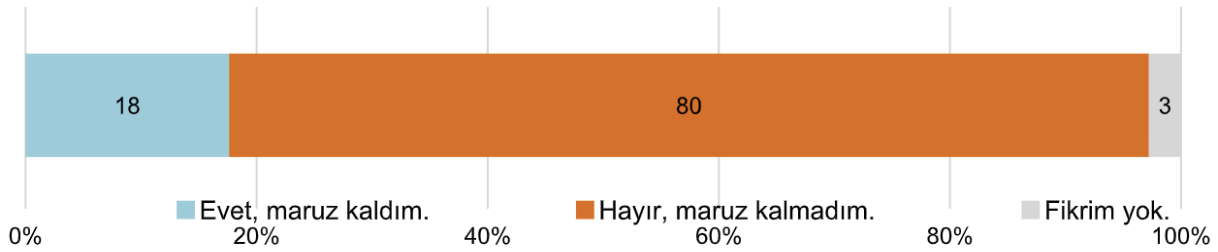

ARAŞTIRMA BULGULARI

1. Dijital Şiddete Maruz Kalma

Mayıs ayında görüşülen kişilere dijital Şiddete giriş teması kapsamında, öncelikle böyle bir Şiddete maruz kalıp kalmadıkları sorusu yneltirmiŐtir. Görüşülen her 10 kişiden yaklaşık 8'i Şiddete maruz kalmadığını, 2'si ise Şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Yüzde 3'lk bir kesimin ise konuya dair bir fikri bulunmamaktadır.

Bugüne kadar hiÇ internet ya da sosyal medya ortamında Şiddete maruz kaldınız mı?

Farklı demografik kümelerde dijital Şiddete maruz kalma oranları cinsiyete göre büyük bir farklılık göstermezken, genÇler, modern yaşam tarzına sahip olanlar, ateistler ve inanŐsızlar daha fazla dijital Şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.

Yaş gruplarında, genÇler orta yaŐlılara göre; orta yaŐlılar, yaŐlılara göre daha yüksek oranda Şiddete maruz kalmış. 15-17 yaş aralığındaki henüz reŐit olmayan genÇlerin de her 5 tanesinden biri dijital Şiddetle karşı karşıya geldiğini belirtmiştir.

Modernler, dijital Şiddetle karŐılaŐtıklarını Geleneksel Muhafazakrlar ile Dindar Muhafazakrlardan iki kat daha yüksek oranda söylemiştir.

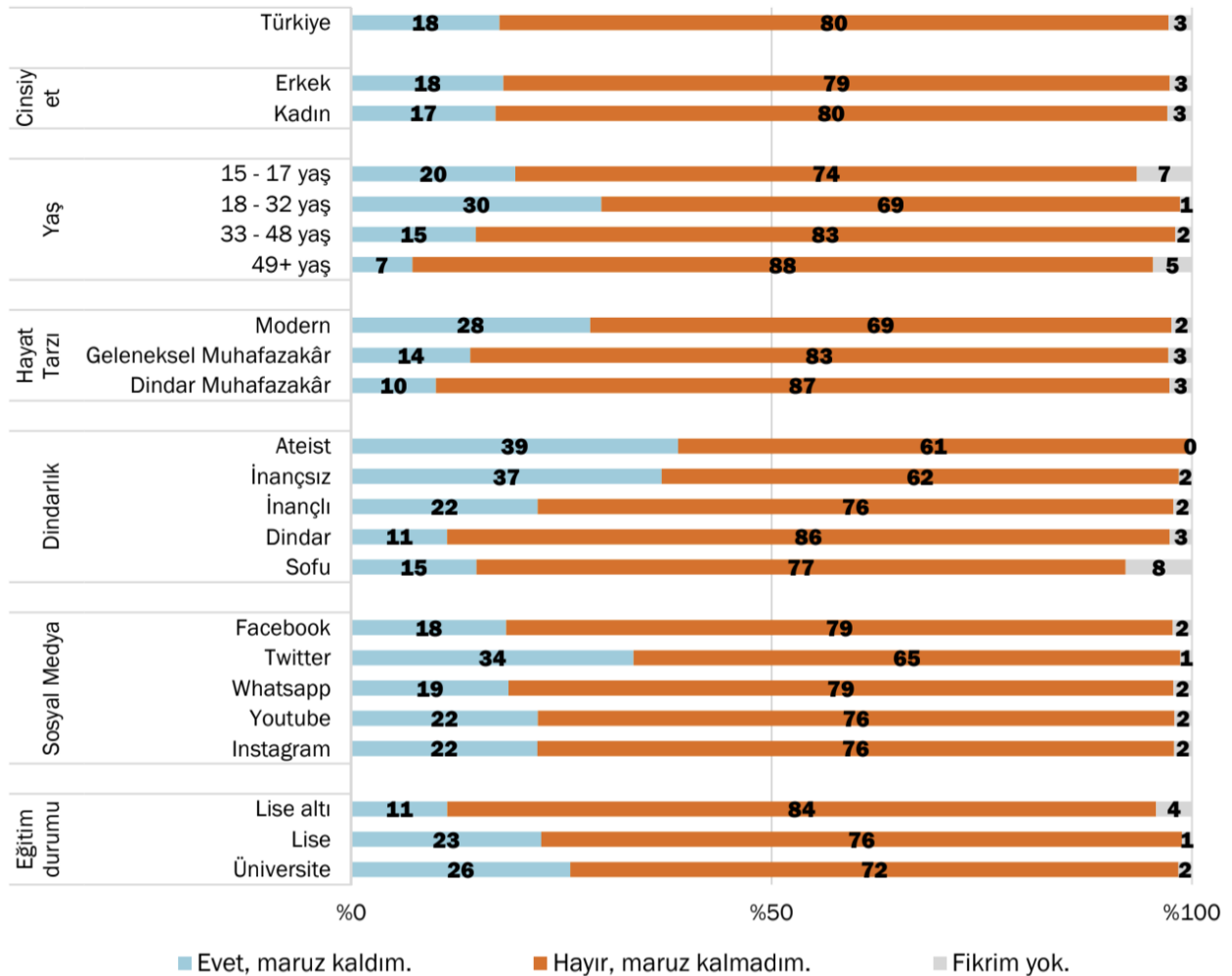
Kendisini inanÇsız veya ateist olarak ifade edenler, inanÇlı olduğunu belirtenlere göre, inanŐlıların ise sofulara göre daha fazla Şiddete maruz kaldığı grlmŐtir. Dindarlar genele kıyasla en az oranda dijital Şiddete maruz kaldığını dile getiren küme.

En sık kullanılan sosyal medya uygulamalarının kullanıcıları arasında Twitter kullanıcıları dijital şiddete en yüksek oranda maruz kaldığını söyleyen küme olurken onları Instagram ve Youtube kullanıcıları takip etmiştir.

Görüşülen kişilerin eğitim durumlarına göre bakıldığında ise, lise ve üniversite mezunlarının lise altı eğitim düzeyine sahip olanlara göre yaklaşık 2 kat daha fazla şiddete uğradığını gözlemlemek mümkün.

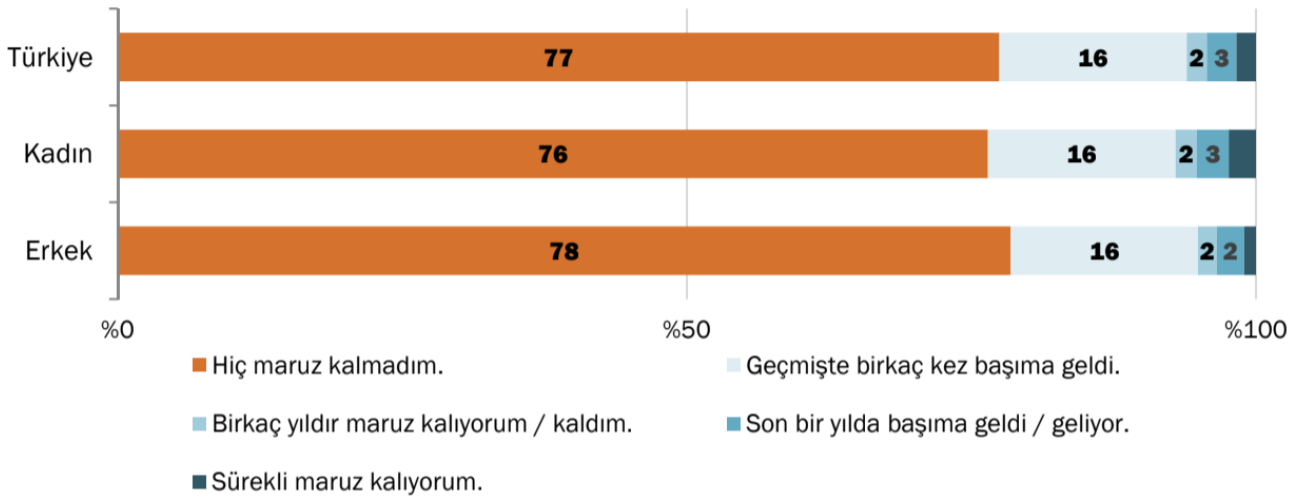
Ayrıca dijital şiddete maruz kalanların gelir düzeyleri incelendiğinde, yeni orta sınıf (%30), alt orta sınıf (%29) ve üst gelir (%27) sınıfında olanların görece daha fazla dijital şiddet ile karşılaştığı görülmektedir. Bu duruma çok büyük farklar taşımadığı için tabloda yer verilmemiştir.

Bugüne kadar hiç internet ya da sosyal medya ortamında şiddete maruz kaldınız mı?

Benzer bir şiddete maruz kalma sorusu biraz daha detaylandırarak, ne kadar sıklıkla dijital şiddete maruz kalındığı sorulduğunda önceki dağılımın bir miktar şiddete maruz kalma lehine saptığı görülmektedir. Toplumun yüzde 5'i ya sürekli dijital şiddete maruz kaldığını, ya da son bir yılda böyle bir olay yaşadığını söylemiştir. Bu durum kadın ve erkeklerde ufak farklılıklar göstermektedir.

Dijital şiddete ne sıklıkla maruz kalıyorsunuz? / Kaldınız?

a. Dijital Şiddetin Türleri

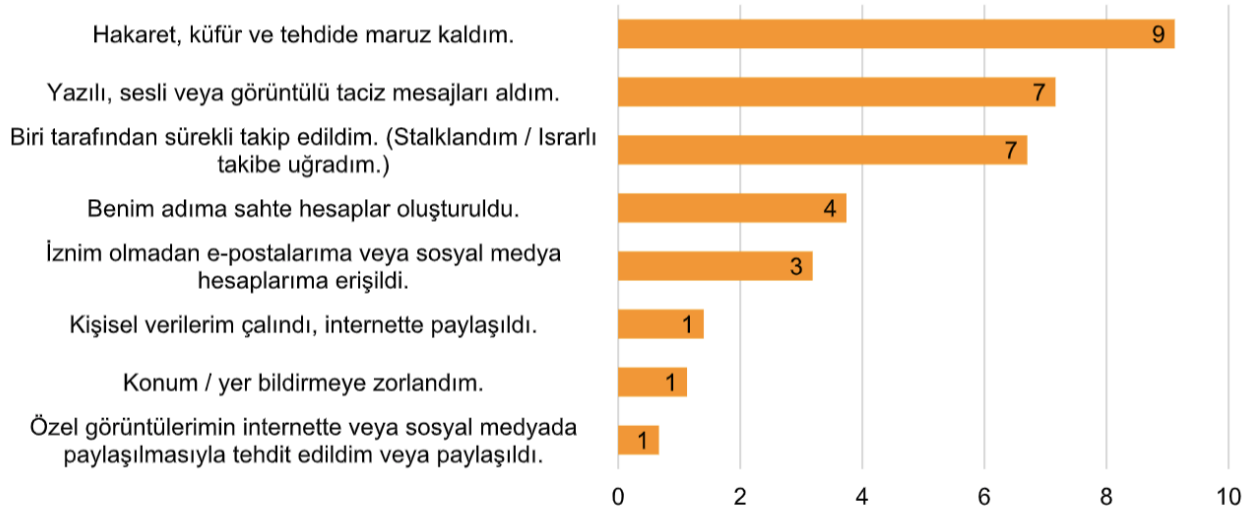
Dijital şiddetin türleri, şiddet ile karşılaşan kişilerin hangi davranış biçimleriyle karşılaştığı, görüşülen kişilere birden fazla seçeneği işaretleyebileceği sorular yönlendirilerek incelenmiştir.

Verilen yanıtların dağılımında ilk sırada hakaret ve küfür, onun ardından yazılı veya sözlü taciz mesajları, hemen arkasında ise ısrarlı takip (stalk) gelmektedir.

Şiddete maruz kaldığını belirten her 100 kişiden 9'u hakaret, küfür ve tehdit gibi şiddet içeren ifadelerle karşılaştığını, 7'si yazılı, sesli ve görüntülü taciz mesajları aldığını, biri tarafından sürekli takip edildiğini, 4'ü kendi adına hesaplar oluşturduğunu, 3'ü izni olmadan sosyal medya hesaplarına erişildiğini, 1'i kişisel verilerinin çalındığını, internette paylaşıldığını, konum/yer bildirmeye zorlandığını, özel görüntülerinin internette ve sosyal medyada paylaşılmasıyla tehdit edildiğini veya paylaşıldığını dile getirmiştir.

İnternet ya da sosyal medya ortamında aşağıdaki eylemlerden hangilerine maruz kaldınız?

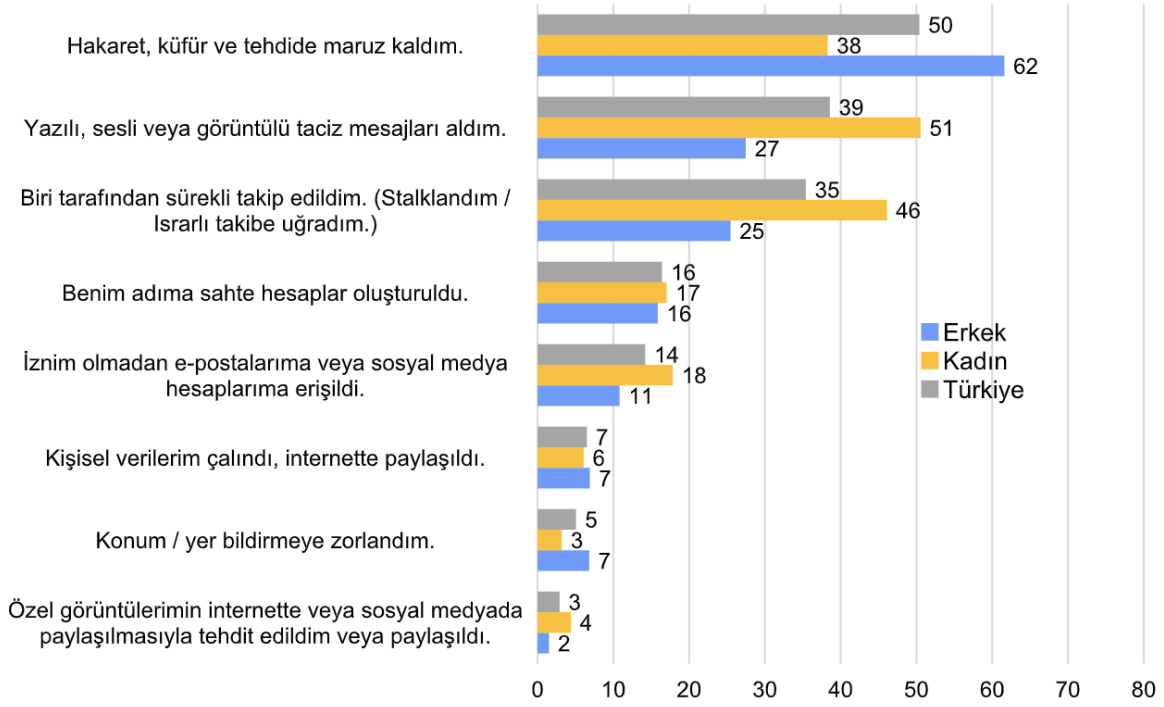
Sosyal medyada dijital şiddete maruz kaldığını belirtenlerin karşı karşıya kaldıkları şiddet türüne detaylı bakıldığında, yarısının hakaret ve küfüre maruz kaldığı, bu maruz kalma oranının erkeklerde kadınlardan 24 puan daha yüksek olduğu, dijital şiddete maruz kaldığını söyleyen her 3 erkekten ikisinin küfür ve tehdide maruz kaldığı görülmektedir.

Kadınların % 51'i dijital ortamlarda yazılı, sesli veya görüntülü taciz mesajları almıştır. Erkeklerde bu oran %27'dir.

Stalklanma, ısrarlı taciz, takip edilme de yine erkeklerden çok kadınların şikayet ettiği bir şiddet türü. Kadınların bu tür bir dijital şiddete uğrama oranı erkeklerin neredeyse iki katıdır.

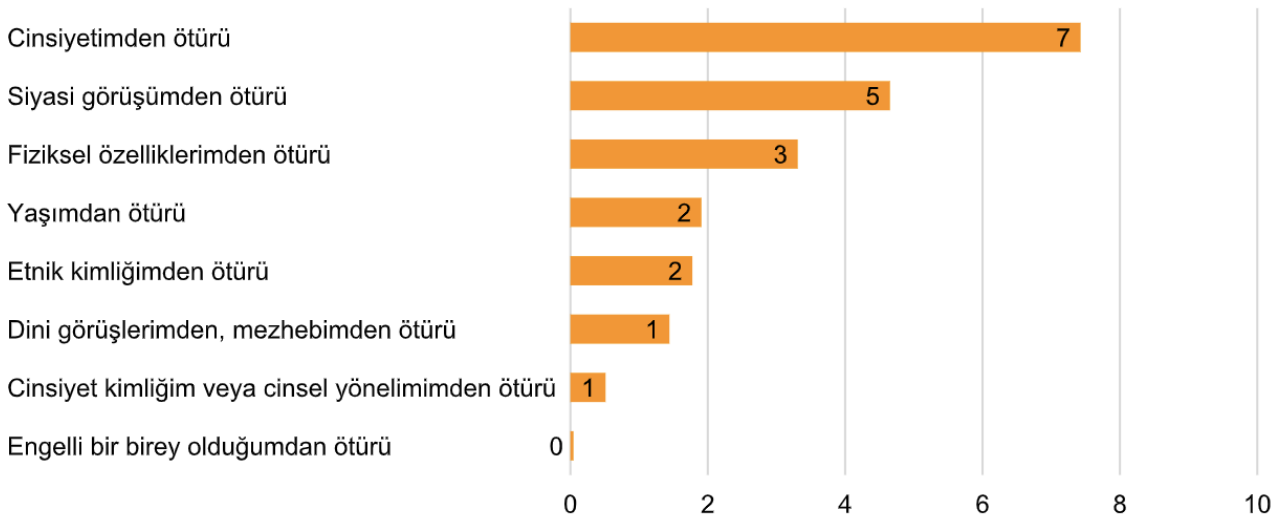
Sahte hesaplarda, kişisel verilerin çalınmasında cinsiyet bazında farklılık görülmemiştir. "E-posta ve sosyal medya hesaplarıma iznim olmadan erişildi" deme oranı kadınlarda daha yüksektir.

Bugüne kadar internet ya da sosyal medya ortamında şiddete maruz kalanlar

b. Dijital Şiddete Neden Maruz Kaldığını Düşünüyor?

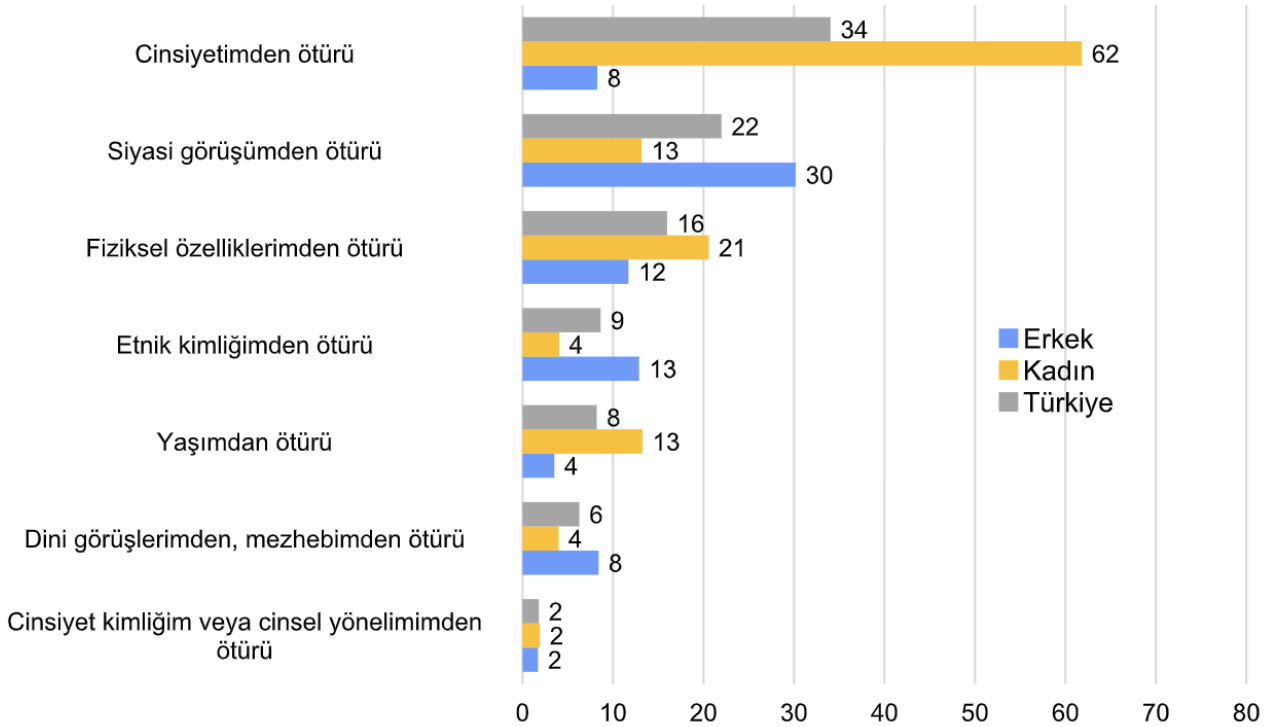
Görüşülen kişilere dijital şiddet saldırılarına neden maruz kalmış olabileceği, çoklu seçenekli olarak sorulmuştur. Alınan yanıtlarda ilk sırada "cinsiyetimden ötürü", hemen ardından da "siyasi görüşümden ötürü" seçeneklerinin baskın çıktığı görülmektedir. Türkiye genelindeki yanıtları aşağıdaki grafik göstermektedir, ancak her bir seçenek için detaylı yorumları dijital şiddete maruz kalanlar üzerinden incelemek daha doğru görülmektedir. Ek olarak, "Engelli bir birey olduğumdan ötürü" seçeneğine tek bir kişiden yanıt geldiği için ilerideki tablolarında o seçenek dışarıda bırakılmıştır.

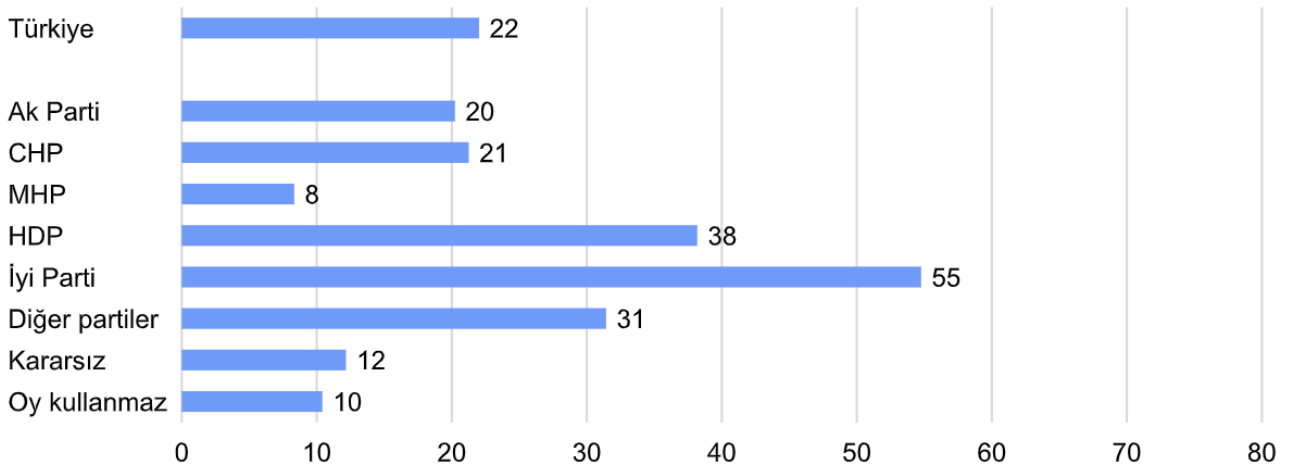
Şiddete maruz kalanlar dikkate alınarak aynı grafik yeniden hazırlandığında sıralamanın değil ancak oranların değiştiği görülmektedir. Dijital şiddete maruz kaldığını belirtenlerin içinde her seçeneğe tek tek bakıldığında, cinsiyetinden ötürü maruz kalanların ağırlıklı olarak kadın, siyasi görüşünden ötürü maruz kalanların da ağırlıklı olarak erkek olduğu ortaya çıkmaktadır. Şiddete maruz kalan kadınların üçte ikisi "cinsiyetinden ötürü" derken, erkeklerde bu oran sadece yüzde 8'dir. "Siyasi görüşümden ötürü" diyen kadınların oranı ise yüzde 13 iken erkeklerde bu oran yüzde 30'a çıkmaktadır.

Cinsiyetle bağlantılı düşünülebilecek bir başka seçenek olan "fiziksel özelliklerimden ötürü" seçeneğine de kadınlar yine erkeklerin neredeyse iki katı oranında katılmıştır. Yaşından ötürü şiddete maruz kaldığını düşünenlerde de kadınların ağırlığı daha yüksek. Cinsel kimliği veya cinsel yöneliminden ötürü dijital şiddete maruz kalmada ise cinsiyet ayırt edici bir faktör olmaktan çıkmıştır. Dini görüş/mezhep ile etnik kimlikten ötürü dijital şiddete maruz kaldığını düşünenler ise ağırlıklı olarak erkektir.

Bugüne kadar internet ya da sosyal medya ortamında şiddete maruz kalanlar

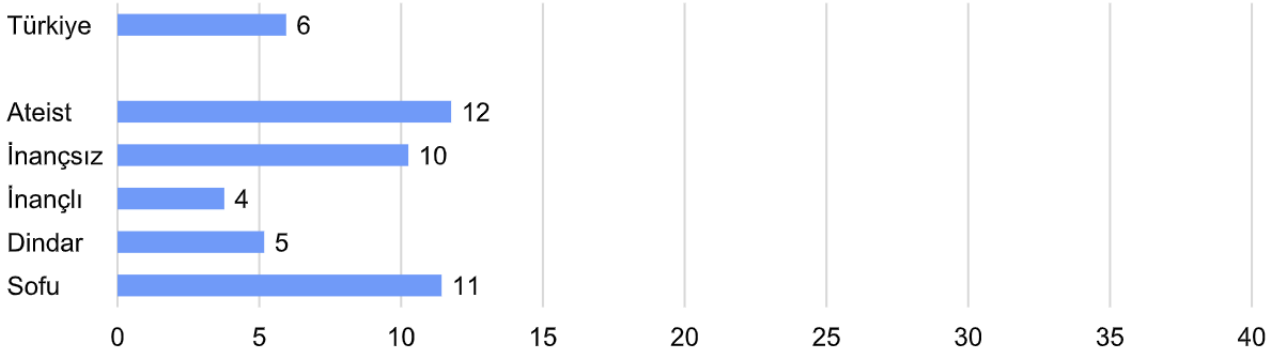

Siyasi görüşünden ötürü dijital şiddete uğrayanların %29'u kadın, %70'i erkektir. Siyasi görüşünden ötürü dijital şiddete uğrayanların %77'si tanımadıkları kişiler, %39'u troller, %19'u ise arkadaşları tarafından dijital şiddete uğradıklarını belirtmektedir. Yaş grupları açısından değerlendirildiğinde en çok 18-32 yaş arası bireyler siyasi görüşleri sebebiyle dijital ortamlarda şiddete maruz kalmaktadır (%53). Siyasi görüşünden ötürü şiddete maruz kaldığını düşünenlerin oranı yüzde 20 ve 21 olan Ak Parti ve CHP seçmenleri genel ortalamaya yakın bir tablo çizerken, İyi Parti seçmenleri siyasi görüşünden dolayı dijital şiddete maruz kaldığını en çok düşünen küme. Onları HDP'liler takip etmektedir. MHP'lilerin ise sadece yüzde 8'inin siyasi görüşünün kendisine dijital şiddet olarak döndüğünden şikayetçi olduğu görülmektedir.

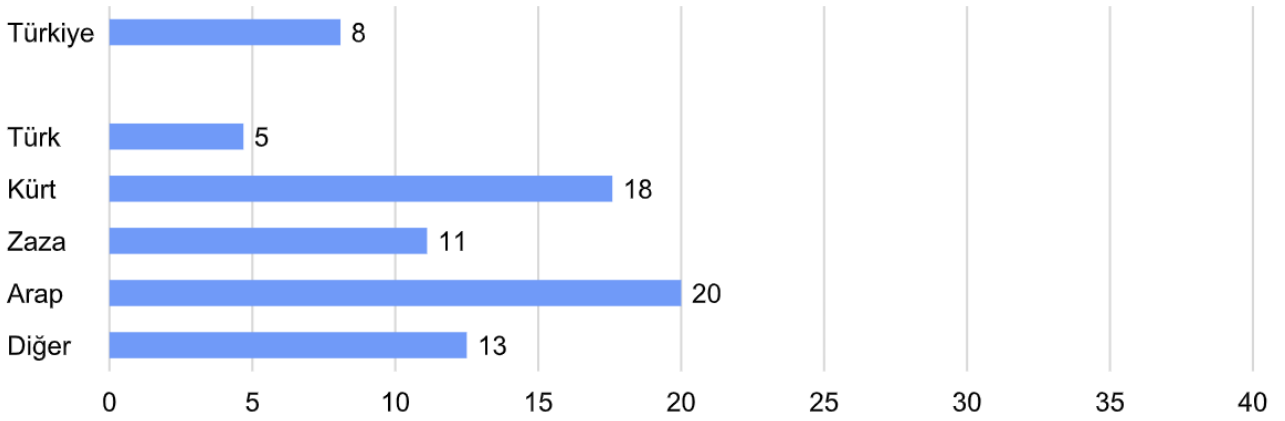

Dindarlık üzerinden "dini görüşlerimden ötürü şiddete maruz kaldım" diyenler incelendiğinde ise, bu konuda en az sorun yaşayan kümelerin nüfusun çoğunluğunu oluşturan inançlı ve dindar kesimlerin olduğu, buna karşın ateistlerin ve sofuların dini görüşleri sebebiyle dijital şiddete maruz kalma oranlarının ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir.

Dini görüşlerimden, mezhebimden ötürü dijital şiddete maruz kaldım.

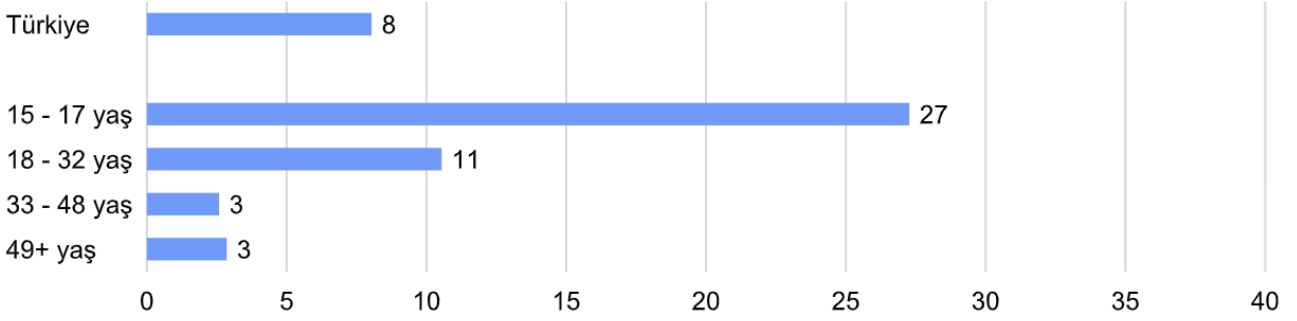

Etnik kimlik üzerinden dijital şiddet ilişkisinde de Türkler dışındaki tüm kümelerin ortalamanın hayli üzerinde bu yargıya katıldığı görülmektedir.

Son olarak yaş kümeleri ve yaş üzerinden dijital şiddete maruz kalma ilişkisi incelendiğinde, 15-17 yaş aralığının bu konuda oldukça dertli olduğu göze çarpmaktadır. Orta yaş ve ilerisinde "Yaşımdan ötürü şiddete maruz kaldım" deme oranları aniden düşmektedir. Bunda elbette sosyal medya kullanımındaki farkları da göz önünde bulunmakta fayda var.

Yaşımdan ötürü dijital şiddete maruz kaldım.

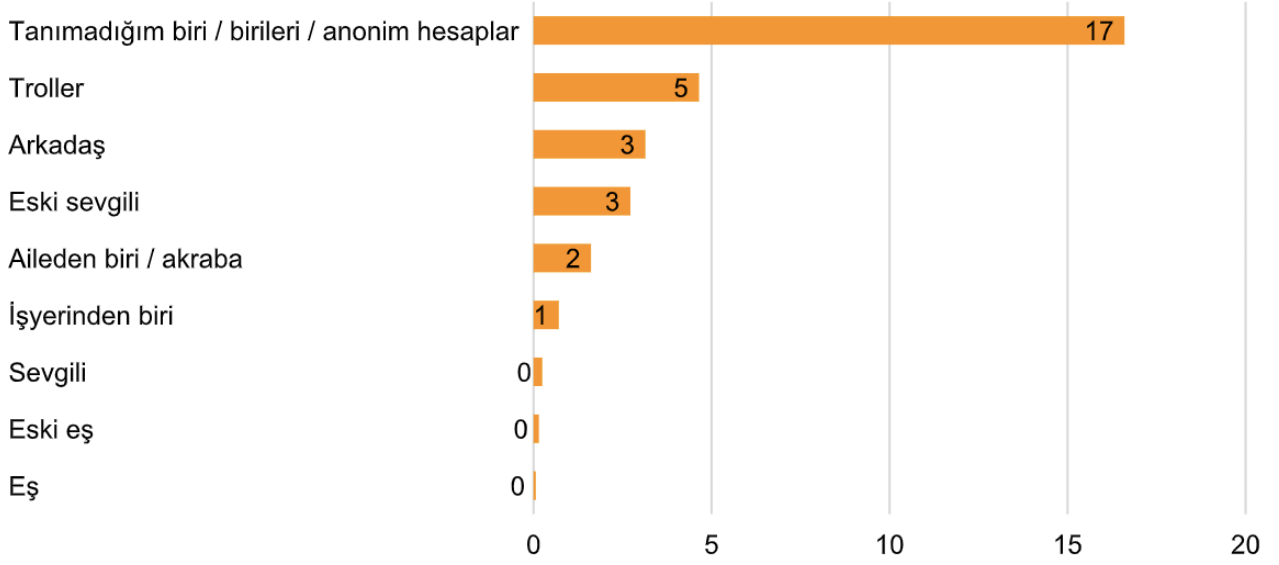

c. Dijital Şiddete Kim/Kimler Tarafından Maruz Bırakılıyor?

Dijital şiddete kim veya kimler tarafından maruz bırakıldığı çoklu seçenek olarak sorulduğunda, yanıtların "tanımadığım biri /anonim hesaplar" ile "troller" arasında dağıldığı görülmüştür.

Buna göre her 100 kişiden 17'si tanımadığı biri, birileri veya anonim hesaplar tarafından rahatsız edildiklerini, 5'i troller tarafından şiddete maruz kaldığını, 3'ü arkadaşı tarafından rahatsız edildiğini, 3'ü eski sevgilisi tarafından bu türden bir şiddetle karşılaştığını, 1'inin işyerinden birisi tarafından sosyal medya üzerinden saldırıya uğradığını söylemiştir. Sevgili, eski eş veya eşleri tarafından sosyal medyada şiddete maruz kaldığını söyleyenlerin oranı ise yüzde 1'i bulmamıştır.

Sosyal medyada sizi rahatsız eden kim veya kimler?

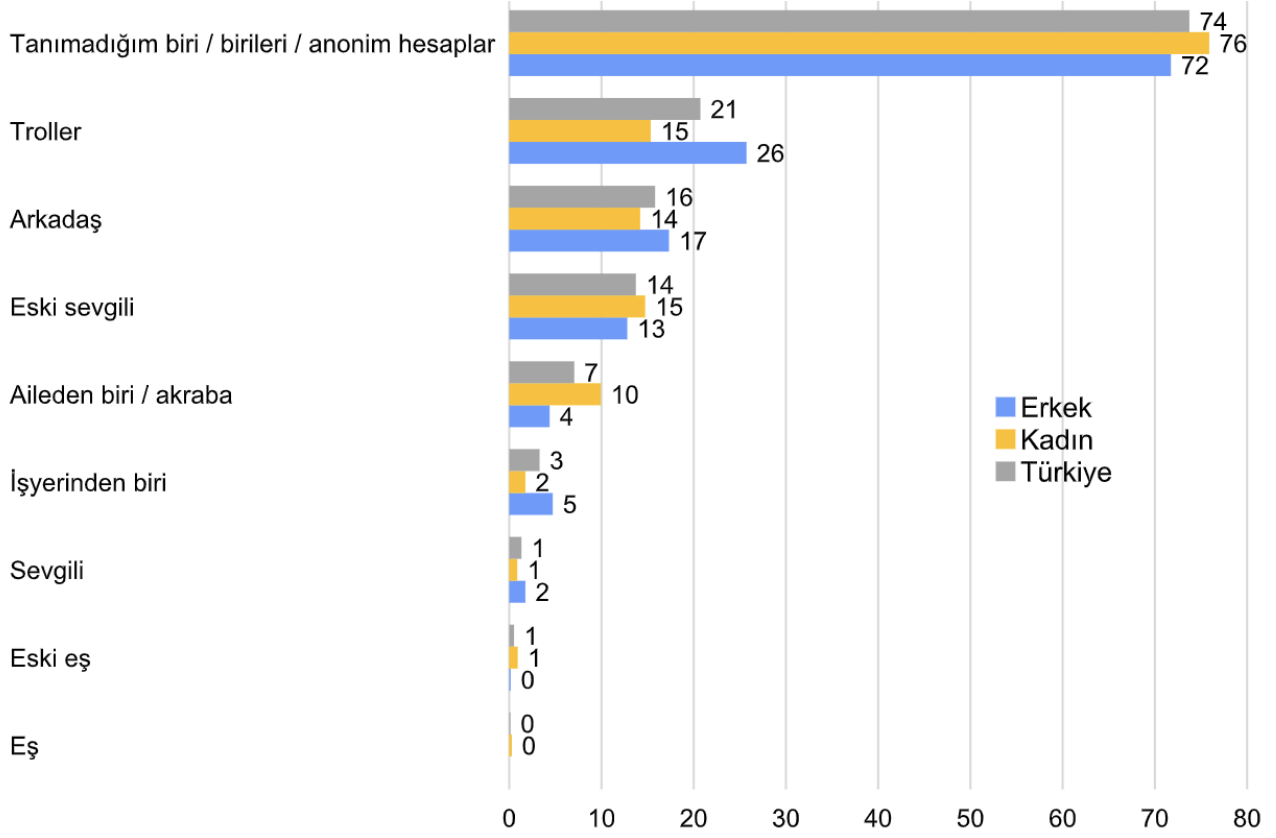

Sosyal medyada şiddete maruz kalma ve cinsiyete göre bu soru tekrar incelendiğinde, yine sıralamanın değişmediği, ancak oranların oldukça yükseldiği görülmektedir. Dijital şiddete maruz kalan her dört kişiden üçü bunun tanımadığı biri tarafından gerçekleştirildiğini dile getirmiştir. Kadınlarda bu oran erkeklerden 4 puan daha yüksektir.

Troller, daha çok siyasi görüşlerden ötürü şiddete maruz kalanları rahatsız ettiklerinden ve siyasi görüşüne göre dijital şiddete maruz kaldığını söyleyenler ağırlıklı olarak erkek olduğundan bu soruda da erkeklerin trollerden şikayet etme oranı kadınlardan 11 puan daha yüksektir.

Kadınlar ailesinden biri, bir akrabası tarafından şiddete maruz bırakıldığını daha yüksek oranda söylemiştir. Dijital şiddete maruz kalan her 10 kadından birisi bunu bir akrabasını yaptığını dile getirmiştir.

Bugüne kadar internet ya da sosyal medya ortamında şiddete maruz kalanlar

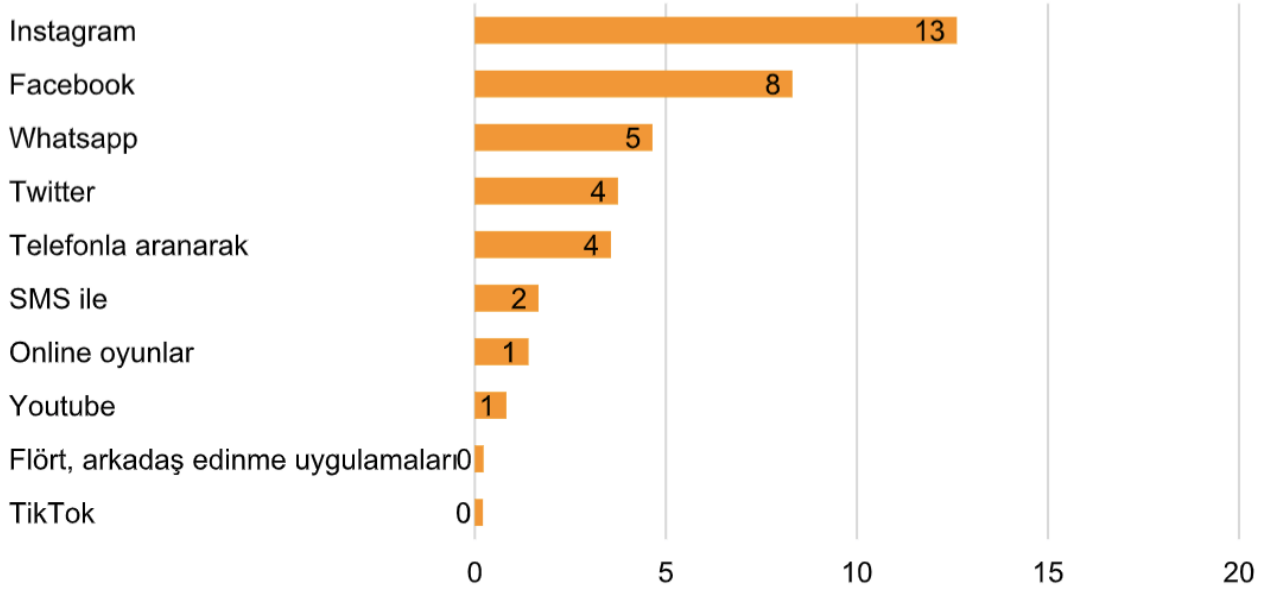
d. Dijital Şiddet En Çok Hangi Platformlar Üzerinden Uygulanıyor?

Dijital şiddete maruz kalanların hangi platformlardan rahatsız edildiğini görmek amacıyla yöneltilen bu soru yine birden fazla seçeneğin işaretlenebildiği çoklu seçenekli bir soruydu.

Yanıtlara göre, en sık söylenen platform Instagram olurken, onu Facebook, Whatsapp ve Twitter takip etmiştir. Araştırmada yaş sınırı 15 olduğundan daha küçük yaştaki kullanıcıların dijital şiddete maruz kalma oranlarını tahmin etmek mümkün olmadığı gibi, bu yaş sınırının online oyunların düşük oranda söylenmesi ile ilgili olduğu varsayılabilir.

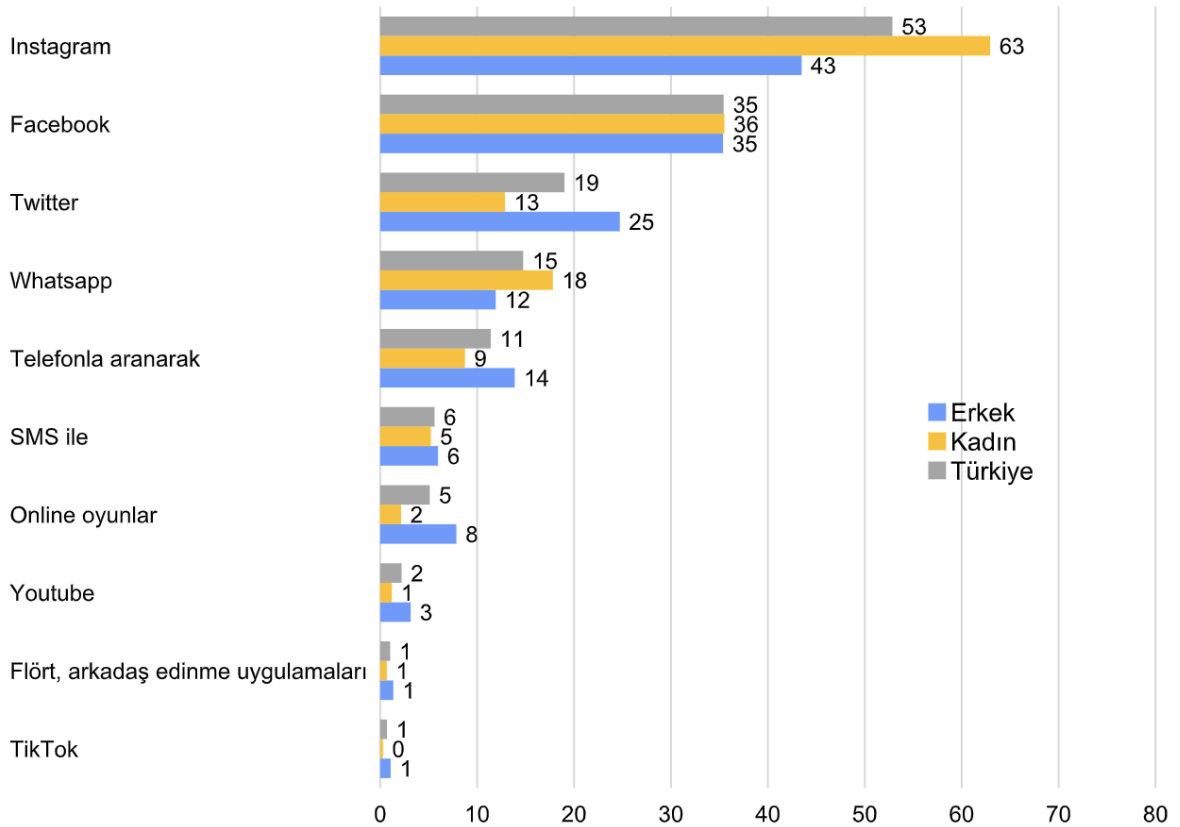

En çok hangi platformlar üzerinden rahatsız ediliyorsunuz

Dijital şiddete maruz kalanların arasında bakıldığında, kadınların Instagram'da, erkeklerinse Twitter'da daha yüksek oranda rahatsız edildiği görülmektedir.

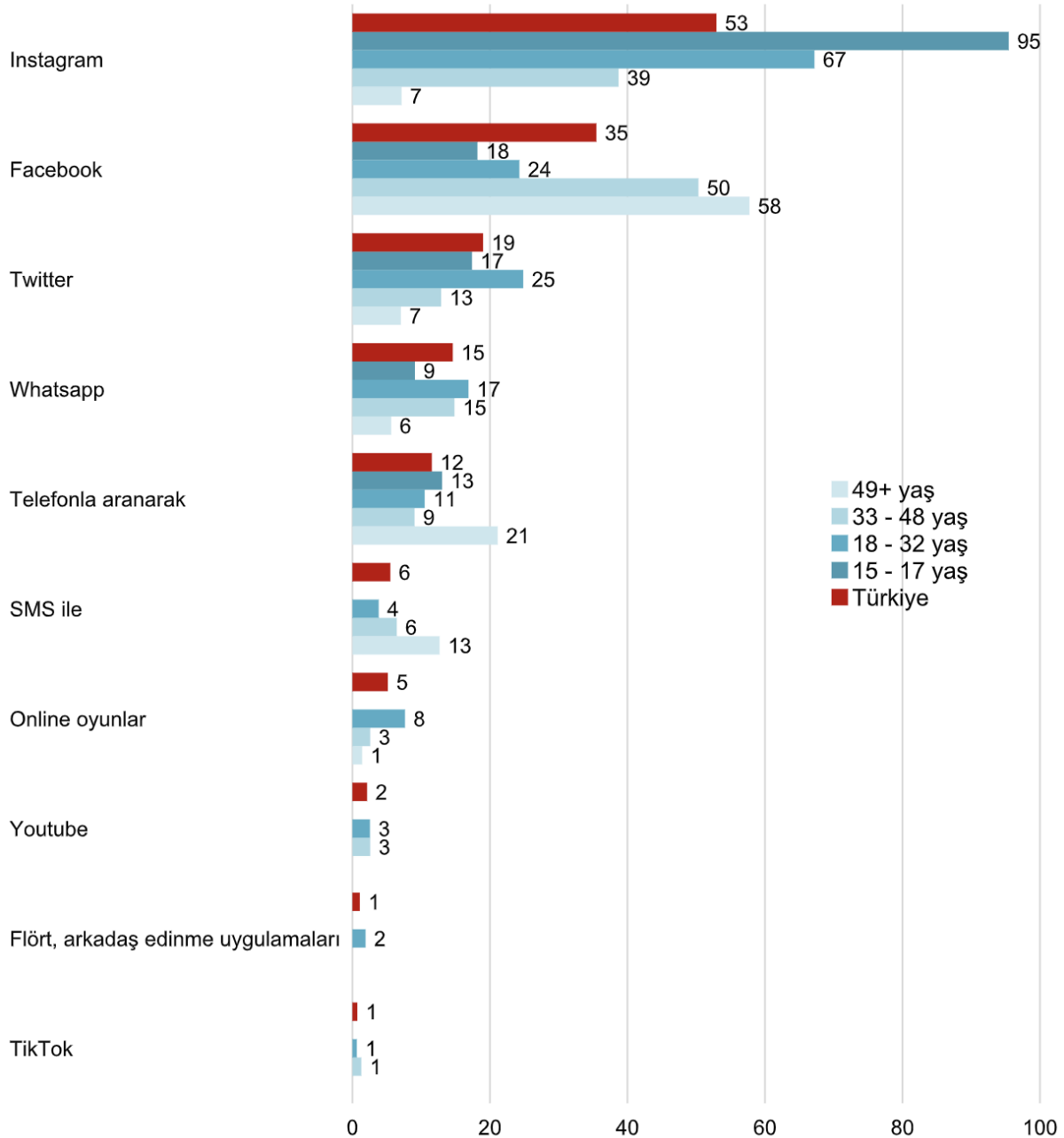
Bugüne kadar internet ya da sosyal medya ortamında şiddete maruz kalanlar

Aynı tabloya yaşlar üzerinden bakıldığında, kişilerin dijital şiddete maruz kalma oranlarından hangi yaş gruplarının aslında hangi sosyal medyada daha aktif olduğu da anlaşılmaktadır.

Gençler Instagram ve Twitter üzerinden şiddete maruz kaldığını dile getirirken ilerleyen yaşlarda bu mecralar yerlerini Facebook, telefonla aranma ve SMSlere bırakmıştır. Özellikle 49 yaş ve üzerindeki kişilerin beşte biri telefonla aranarak rahatsız edildiğini söylemiştir.

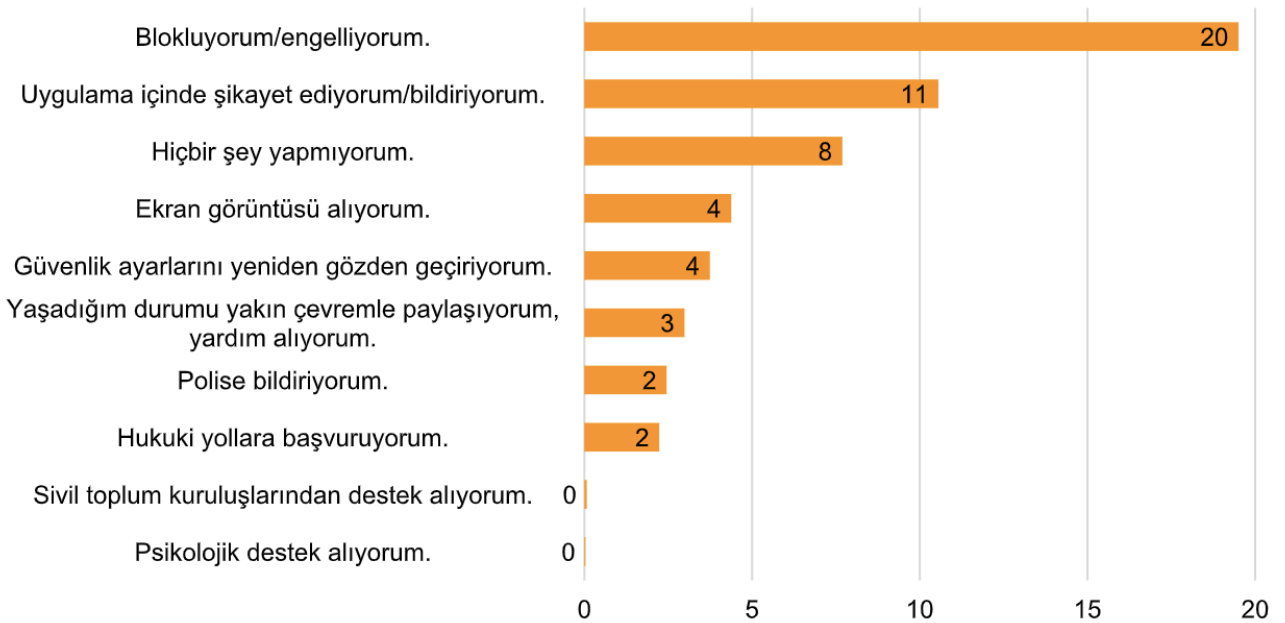
Bugüne kadar internet ya da sosyal medya ortamında şiddete maruz kalanlar

e. Dijital Şiddete Maruz Bırakıldığında Ne Yapıyor?

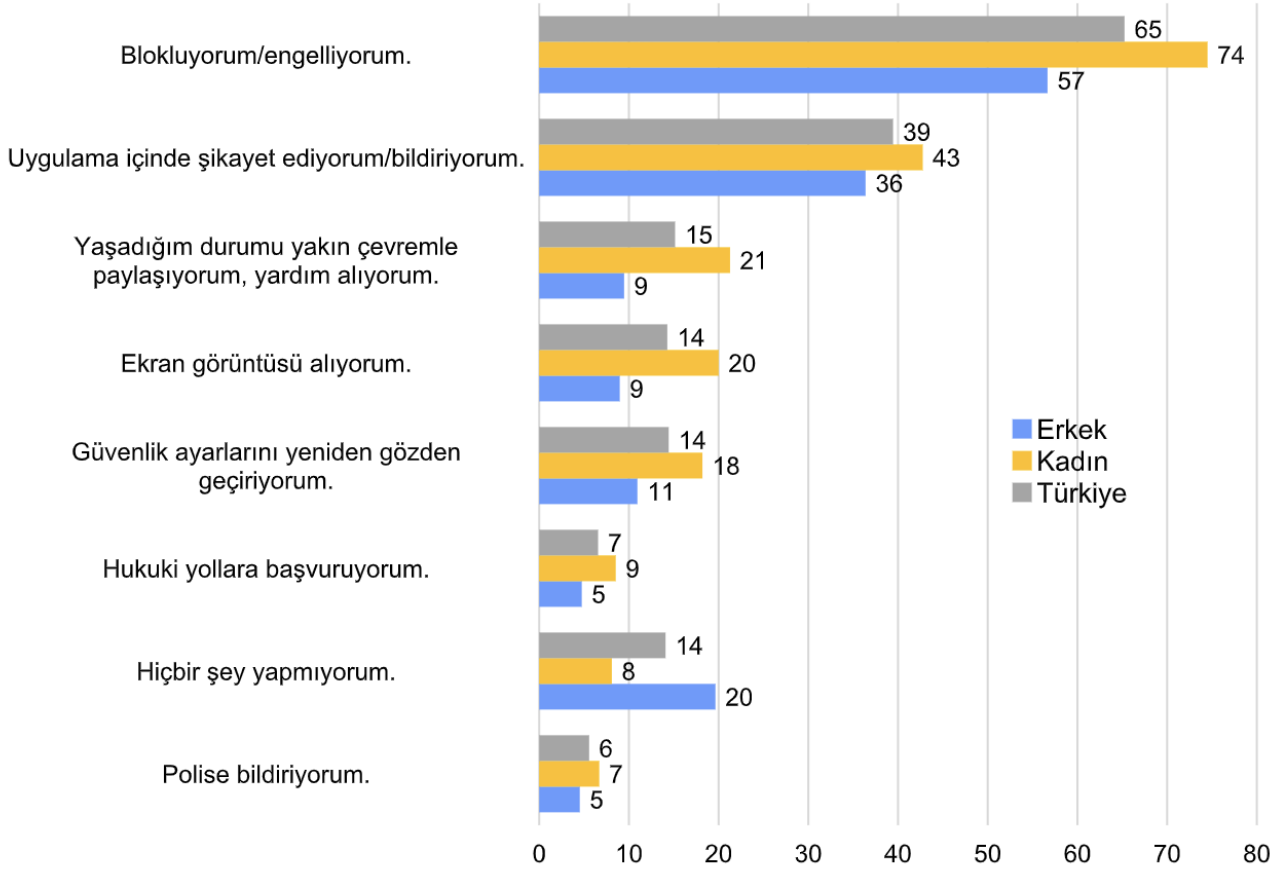
Son olarak bu soru setinde dijital şiddete maruz kalanların sonrasında nasıl bir eyleme geçtiğini belirlemek amaçlanmıştır. Dijital şiddete maruz kalsın kalmasın, görüşülen kişilerin ilk sıradaki yanıtı bloklama, engelleme şeklinde olmuştur. Ardından uygulama içinde şikayet etme ve hiçbir şey yapmama gelmiştir. STK'lardan destek alma ve psikolojik destek alma tercih edilen seçenekler olmazken polis ve hukuki yollara başvurma da yine alt sıralarda yer almıştır.

İnternette veya sosyal medyada dijital şiddete maruz kaldığınızda ne yapıyorsunuz?

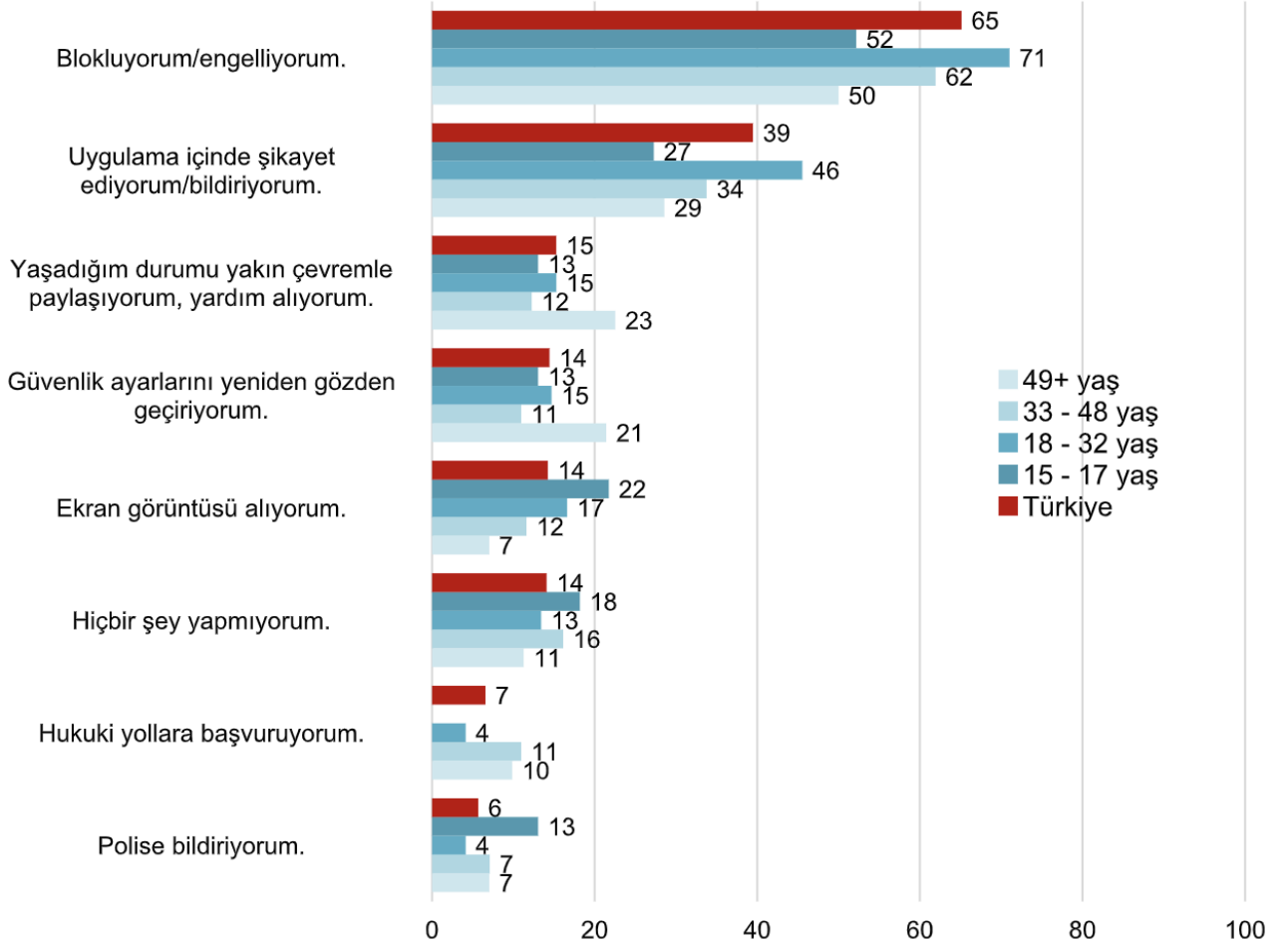
Her soruda olduğu gibi bu soruya da dijital şiddete maruz kalanların içindeki dağılımlar üzerinden bakmak daha doğru olacaktır. Buna göre, ihmal edilebilecek kadar düşük oranda söylenen STK ve psikolojik destek seçeneklerini de çıkararak incelendiğinde, kadınların bloklama/engelleme seçeneğine daha yatkın olduğu, dijital şiddete maruz kalan her dört kadından üçünün muhatabını engellediği, yine kadınların yakın çevresi ile paylaşma, ekran görüntüsü alma, güvenlik ayarlarını gözden geçirme gibi konularda daha fazla eyleme geçtiği belirlenmiştir. "Hiçbir şey yapmıyorum" seçeneğine bakıldığında ise erkeklerin oranının yükseldiği görülmüştür. Özetle bu tablodan, kadınların dijital şiddete karşı daha fazla tepki verdiği ve gerek kendilerini koruma amaçlı olsun gerek tanıdıklarını uyarma amaçlı olsun, hiçbir şey yapmamaktansa en azından karşısındaki kişiyi engelleyerek şiddetin devamının gelmemesini sağlamaya çalıştığı anlaşılmaktadır.

Bugüne kadar internet ya da sosyal medya ortamında şiddete maruz kalanlar

Bu eylemler teknolojiye hakimiyet gibi konularda yaşlar arası farklılıklar göstermiştir. Örneğin ekran görüntüsü alma, bloklama, uygulama içinden şikayet etme gibi konularda 18-32 yaş grubu öndeyken, hukuki yollara başvurma ve çevreden yardım isteme konularında orta yaş ve yaşlıların daha aktif olduğu görülmektedir.

Bugüne kadar internet ya da sosyal medya ortamında şiddete maruz kalanlar

SONUÇ

Gülüm Şener ve Nilay Abınık

Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği
<https://www.tbid.org.tr/>

Araştırmanın amacı, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile son dönem Covid-19 salgınının etkisiyle arttığı düşünülen ve küresel anlamda önemli bir sorun haline gelen dijital şiddetin Türkiye'deki durumunu incelemektir. Bu bağlamda Türkiye'de yaşayan bireylerin dijital şiddete maruz kalma durumları, ne sıklıkta maruz kaldığı, maruz kalınan dijital şiddetin türleri, neden bu tür saldırılara maruz kalınmış olabileceği, bireylerin kim tarafından şiddete uğradığı, en çok hangi platformlar üzerinden rahatsız edildiği ve dijital şiddetle karşılaştığında nasıl eyleme geçtiği incelenmiştir. Dijital şiddet olgusunun yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, etnik kimlik, yaşam tarzı, siyasi görüş, dini inanç gibi farklı değişkenlerle ilişkisi de ayrıntılı olarak incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar ışığında, toplumda dijital şiddete ilişkin farkındalık yaratmak da hedeflerimiz arasındadır.

Araştırma bulguları, Türkiye'deki bireylerin %18'inin dijital şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Bu oranın, toplumda dijital şiddet hakkındaki bilgi eksikliği düşünüldüğünde, belirtilenden daha fazla olabileceği tahmin edilmektedir. Bireylerin dijital şiddete maruz kalma sıklığı incelendiğinde ise dijital şiddete maruz kalma durumlarının %18'den %23'e yükseldiği görülmektedir. Bu durum geçmişte birkaç kez gerçekleşen dijital şiddet davranışlarının "şiddet" olarak nitelendirilmesi şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca insanların şiddet konusundaki farkındalığının ve şiddeti kabul etme eğiliminin de düşük olduğu düşünülmektedir. Buna dair, Marganski ve Melander (2018) ile West (2014) de oranların belirtilenden daha yüksek olduğunu vurgulamıştır.

Dijital şiddete maruz kalma durumları katılımcıların demografik özellikleri yönüyle de ele alınmıştır. Yaş faktörü göz önüne alındığında, yaş büyüdükçe bireylerin dijital şiddete maruz kalma oranı azalmaktadır. Gençlerin (15-32 yaş), 33 yaş ve üzeri bireylere göre çok daha yoğun şekilde dijital şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Türkiye'de 15-17 yaş arası her 5 gençten biri, 18- 32 yaş arası her 3 gençten biri dijital şiddete maruz kalmaktadır.

"Dijital yerliler" olarak nitelendirilen çocuklar ve gençlerin internet, cep telefonu ve sosyal medya kullanımlarının bu teknolojilere daha geç adapte olan "dijital göçmenler"den daha yoğun olabileceği düşünüldüğünde, daha fazla dijital şiddetle karşılaşmış olmaları beklenen bir sonuçtur.

Dijital şiddet üzerine yürütülen çalışmalar da gençlerin daha fazla bu şiddet biçimiyle karşılaştığı bulgusunu desteklemektedir (Lenhart ve diğerleri, 2016; Powell ve Henry, 2019). Kuşak farkı, dijital medyanın kullanım sıklığının yanı sıra dijital becerileri de etkilemekte, dijital şiddetten korunma pratiklerine de yansımaktadır. Teknolojiye daha fazla hakim olan gençler, dijital şiddete maruz kaldığında bloklamak, ekran görüntüsü almak, platforma bildirmek gibi teknik bilgi ve beceri gerektiren önlemlere başvururken orta yaş ve üzeri bireyler yakın çevreden yardım almak ve hukuki yollara başvurmak gibi daha geleneksel yöntemlerden yararlanmaktadır. Gençlerin dijital şiddete maruz kalma nedenleri irdelendiğinde 15-17 yaş arası gençler en çok fiziksel görünüşleri ve yaşları nedeniyle, 18- 32 yaş arası gençler ise cinsiyeti, siyasi görüşleri ve fiziksel görünüşü nedeniyle dijital şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Eğitim düzeyi değişkeni göz önüne alındığında, Türkiye’de eğitim düzeyi arttıkça dijital şiddete maruz kalma oranı yükselmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan kesimin daha fazla dijital şiddete uğradığını belirtmesi durumu, kullanım sıklığının yanı sıra şiddete dair farkındalıklarının daha fazla olmasından kaynaklanıyor olabilir. Benzer şekilde gelir düzeyine göre, alt gelir sınıfı dışındaki grupların daha fazla dijital şiddetle karşılaşması durumu da teknolojik aletlere daha fazla sahip olma ve teknolojiyi daha sık kullanma ile ilgili olabilir. Bilindiği üzere, sosyal medya kullanımı arttıkça dijital şiddete maruz kalma durumu da artmaktadır (Patchin ve Hinduja, 2006).

Toplumun karşılaştığı dijital şiddetin türleri incelendiğinde, çoğunluğun hakaret, küfür ve tehdide, taciz mesajlarına ve ısrarlı takibe maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca cinsiyet açısından dijital şiddete maruz bırakılma oranlarında bir farklılık olmasa da şiddetin türleri açısından farklılıklar söz konusu olduğu görülmektedir. Erkekler kadınlara kıyasla hakaret, küfür ve tehditle çok daha fazla karşılaşırken kadınlar yazılı, sesli veya görüntülü taciz mesajları alma, ısrarlı takip, e-posta ve sosyal medya hesaplarına izinsiz erişim, özel görüntülerin sanal ortamda paylaşılması veya paylaşılması yönünde tehdit edilmesi şeklinde dijital şiddet davranışlarıyla daha fazla karşılaşmaktadır. Maruz kalınan dijital şiddet davranışlarının cinsiyet açısından farklılık göstermesi, PEW tarafından da belirtilmiştir: ABD’de kadınların çevrimiçi olarak cinsel tacize uğradıklarını (%16’ya karşı %5) veya takip edildiğini (%13’e karşı %9) bildirme olasılıkları erkeklerden daha fazladır. 35 yaşın altındaki kadınların yüzde 33’ü internette cinsel tacize uğradığını söylerken, 35 yaşın altındaki erkeklerin yüzde 11’i aynı şeyi söylemektedir (2021, s.7-8).

Cinsiyetler arası bu farklılık, kadınların karşılaştığı şiddet türlerinin fiziksel yaşamdaki şiddet davranışlarına dönüşmeye ve olumsuz etkiler yaratmaya daha müsait olduğunu göstermektedir. Nitekim dijital şiddet ile karşılaştığında kadınların yaşamlarının daha derinden ve olumsuz şekilde etkilendiği de bilinmektedir. Dijital şiddete maruz bırakılan kesimin şiddete neden uğramış olabileceği konusundaki görüşleri incelendiğinde, kadınların erkeklere kıyasla cinsiyet, fiziksel özellik ve yaşlarından dolayı çok daha fazla dijital şiddetle karşılaştığı görülmektedir. Bu durum, dijital şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı biçimde gerçekleştiğinin açık bir göstergesidir. Erkekler ise siyasi görüş, etnik kimlik, dini görüş ya da mezhepleri sebebiyle kadınlara göre daha fazla dijital şiddete uğramaktadır. Ayrıca dijital şiddete maruz kalan kesimde, Instagramda cinsiyeti ve fiziksel özelliklerinden dolayı şiddete maruz bırakılma daha yüksek iken Twitter’da siyasi ve dini görüşlerinden dolayı şiddete maruz bırakılma durumu daha yüksektir. Bulguların cinsiyet değişkeni de düşünüldüğünde, üç ayrı yönden tutarlı tablolar sunduğunu söylemek mümkündür. Toplumsal cinsiyet değişkeni ile dijital şiddetin fail ilişkisi incelendiğinde ise hem kadınlar hem de erkekler en çok tanımadıkları kimseler/anonim hesaplar tarafından rahatsız edilirken erkekler, ayrıca troller, arkadaşlar, eski sevgili; kadınlar ise eski sevgili, troller, arkadaşlar ve akrabalarından biri tarafından hedef alınmaktadır. Kadınlar, dijital şiddete maruz kaldıklarında hem teknolojik hem de geleneksel önlemlere erkeklere oranla daha fazla başvurmaktadır. Türkiye’de erkeklerin beşte biri, dijital şiddetle ilgili “Hiçbir şey” yapmadığını ifade etmektedir.

Türkiye’de, diğer ülkelerde yapılan benzer çalışmalarda da olduğu gibi, etnik kimlik temelli dijital şiddetin varlığından da söz edilebilir. Etnik kimliği sebebiyle dijital şiddete maruz kaldığını belirten kişilerin etnik kökenleri incelendiğinde, Türkler dışındaki kimliklerin daha fazla şiddetle karşılaştığı görülmektedir. Çoğunluğunun ise Arap ve Kürt olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca Kürtler, Araplar ve diğer etnik gruplar en çok Instagram, Whatsapp ve Facebook’ta şiddete uğramaktadır ve en çok da hakaret, küfür ve tehdide maruz kalmaktadır. Türkler dışındaki diğer kimlikler örneklem içerisinde çok daha az yer kaplamasına rağmen, şiddete maruz kalan kesimde, diğer kimliklerin Türklere kıyasla daha fazla hakaret, küfür ve tehditle karşılaştığı da görülmektedir. Bu durum, Suriyeli göçmen ve sığınmacılar ile Kürtlerin toplumda azınlık statüsünde yer alması ve bu gruplara yönelik toplumda var olan önyargının olumsuz bir neticesi olarak değerlendirilmektedir. Farklı bir grubun üyelerine karşı var olan önyargıların davranışa dönüşmesiyle ortaya çıkan etnik ayrımcılık (Bilgin, 2016), etnik kimlikleri nedeniyle uygulanan şiddet davranışlarını da içermektedir.

Toplumun çoğunluğunun tanımadığı kişiler veya anonim hesaplar tarafından dijital şiddete uğraması, kişilerin tanıdığı ve/veya yakın çevresindeki kişilerin de onları anonim ya da farklı bir isimle açılan hesaplar aracılığıyla rahatsız edebileceği ihtimali de düşünülerek değerlendirilmelidir. Ayrıca şiddet davranışları yakın biri tarafından uygulandığında "şiddet" olarak tanımlanma ihtimalinin düşmesinin de araştırma sonuçlarına yansıdığı görülmektedir.

Türkiye'de modern yaşam tarzı sürenler ile ateist ve inançsızların daha fazla dijital şiddete uğradığı görülmektedir. Siyasi olarak son derece kutuplaşan, sosyal medyanın ve özellikle Twitter'ın troller tarafından manipüle edildiği Türkiye'de her 5 kişiden biri siyasi görüşünden dolayı dijital şiddete uğradığını ifade etmektedir. Siyasi görüşü nedeniyle dijital şiddete uğrayan başlıca gruplar; erkekler, modern yaşam tarzına sahip olanlar, ateist ve inançsızlardır ve en çok Twitter kullanmaktadırlar. Ayrıca İyi Parti ve HDP seçmenleri diğer parti seçmenlerine oranla daha fazla dijital şiddete uğramaktadır.

Dijital şiddet, tüm dünyada giderek artan bir tehdit ve birçok şiddet türünü içinde barındıran çok boyutlu bir kavramdır. Bu çalışmada Türkiye'de dijital şiddet olgusu, farklı değişkenlerle ele alınarak incelenmiştir. Türkiye özelinde toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddet, etnik kimliğe dayalı dijital şiddet, siyasi kimliğe dayalı dijital şiddet ve özellikle genç kuşak için fiziksel görünüme dayalı dijital şiddet gibi farklı dijital şiddet türlerinin yaygın olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırma kapsamında son maddede yer alan "Dijital şiddete maruz kaldığınızda ne yapıyorsunuz?" sorusuna karşılık sunulan seçeneklerden hiçbir şey yapmama dışındaki seçeneklerin dijital şiddet ile karşılaşıldığında yapılması gerekenler olup şiddetten korunma noktasında önemli faktörler olduğunu hatırlatmakta fayda olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında kontrol veya sorumluluğun yalnızca failde olduğunu ve dijital şiddete uğrayanın suçlu ve yalnız olmadığını bilmek, şiddeti normalleştirmemek, şiddete tanık olunduğunda seyirci kalmamak ve herkesin birer fail olabileceğinin bilincinde olmak da büyük bir önem taşımaktadır.

21. yüzyılın 6nemli sorunlarından biri haline gelen dijital Şiddet, hkmetlerin, dijital platformların, sivil toplum kuruluŐlarının ve kullanıcıların birlikte mücadele etmesi gereken bir olgudur. Dijital Şiddetin ve türlerinin tanımlanması, kamuya y6nelik farkındalığı artıracak kampanyaların ve dijital okuryazarlık eğitimlerinin yaygınlaŐtırılması, dijital Şiddeti 6nleyici y6ntemlerin ve tekniklerin hayata ge6irilmesi, su6 kapsamına giren dijital Şiddet eylemlerinin yasalarda tanımlanması, dijital Şiddete karşı bütüncül 66zmler üretilmesi ivedilik taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Af Örgütü (2018). #ToxicTwitter. Violence and Abuse Against Women Online. London: Amnesty.org.
- Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (2014). Kadınlara yönelik şiddet: AB geneline yönelik anket.https://fra.eu-ropa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf
- Avrupa Konseyi (2018). Mapping study on cyberviolence. <https://rm.coe.int/t-cy-2017-10-cbg-study-provisional/16808c4914>
- Backe, E. L., Lilleston, P. ve McCleary-Sills, J. (2018). Networked individuals, gendered violence: a literature review of Cyberviolence. *Violence and Gender*, 5(3), 135-146.
- Baker, L., Campbell, M. ve Barreto, E. (2013). Understanding Technology-Related Violence Against Women: Types of Violence and Women's Experiences. Learning Network Brief (6). London, Ontario: Learning Network, Centre for Research and Education on Violence Against Women and Children.
- Beran, T. ve Li, Q. (2005). Cyber-harassment: A study of a new method for an old behavior. *Journal of Educational Computing Research*, 32, 265-277.
- Bilgin, N. (2016). Sosyal psikoloji sözlüğü: Kavramlar, yaklaşımlar (3. baskı). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Cripps, J. ve Stermac, L. (2018). Cyber-sexual violence and negative emotional states among women in a Canadian University. *International Journal of Cyber Criminology*, 12(1), 171-186.
- Cybersmile Foundation (2017). Stop Cyberbullying Day Survey. <https://www.cybersmile.org/research/stop-cyber-bullying-day-international-survey-2017>
- Çelik, T. ve Tekin, Y. (2015). Sosyal medyanın bireyler üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin bir örnek: Siber zorbalık. *International Journal of Social Science*, 36, 343-355.
- Davidson, J. vd. (2019). Adult Online Hate, Harassment and Abuse. A Rapid Evidence Assessment. UEL, UK Council for Internet Safety, LSE. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/811450/Adult_Online_Harms_Report_2019.pdf
- Digital Rights Foundation (2021). Religious Minorities in Online Spaces. <https://digitalrightsfoundation.pk/wp-content/uploads/2021/05/Religious-Minorities.pdf>
- European Union (2018). Cyber Violence and Hate Speech Online Against Women. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU\(2018\)604979_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU(2018)604979_EN.pdf)
- Fascendini, F., & Fialová, K. (2011). Voices from digital spaces: Technology related violence against women. Association for Progressive Communications (APC).
- Galop (2021). Hate Crime Report 2021. <http://www.galop.org.uk/wp-content/uploads/Galop-Hate-Crime-Report-2021.pdf>
- Harris, B. A. (2020). Technology and violence against women. *The Emerald Handbook of Feminism, Criminology and Social Change* içinde (ss. 317-336). Bingley: Emerald Publishing.

- Lenhart, A., Ybarra, M., Zickuhr, K. ve Price-Feeney, M. (2016). Online harassment, digital abuse, and cyberstalking in America. http://datasociety.net/pubs/oh/Online_Harassment_2016.pdf
- Lewis, R., Rowe, M. ve Wiper, C. (2017). Online abuse of feminists as an emerging form of violence against women and girls. *British Journal of Criminology*, 57, 1462-1481.
- Marganski, A. ve Melander, L. (2018). Intimate partner violence victimization in the cyber and real world: Examining the extent of cyber aggression experiences and its association with in-person dating violence. *Journal of interpersonal violence*, 33(7), 1071-1095.
- Mitchell, K. J., Ybarra, M. ve Finkelhor, D. (2007). The relative importance of online victimization in understanding depression, delinquency, and substance use. *Child maltreatment*, 12(4), 314-324.
- NNEDV (2006,2008). Power & Control Wheel: On Technology & Abuse. SafetyNet Project. <http://nnedv.org/safe-tynet>
- Patchin, J. W. ve Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard. A preliminary look at cyberbullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4, 148-169.
- PEW. (2014). Online harassment. <https://www.pewinternet.org/2014/10/22/online-harassment/>, (26.04.2019)
- PEW (2021). The State of Online Harassment. <https://www.pewresearch.org/internet/2021/01/13/the-state-of-online-harassment/>
- Powell, A. ve Henry, N. (2019). Technology-facilitated sexual violence victimization: Results from an online survey of Australian adults. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(17), 3637-3665.
- Reed, L. A., Tolman, R. M. ve Ward, L. M. (2016). Snooping and sexting: digital media as a context for dating aggression and abuse among college students. *Violence Against Women*, 22(13), 1556-1576.
- Staudé-Müller, F., Hansen, B. ve Voss, M. (2012). How stressful is online victimization? Effects of victim's personality and properties of the incident. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2), 260-274.
- Şahin, M., Sarı, S. V., Özer, Ö. ve Er, S. H. (2010). Lise öğrencilerinin siber zorba davranışlarda bulunma ve maruz kalma durumlarına ilişkin görüşleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 257-270.
- Tandon, N. ve Pritchard, S. (2015). Cyber violence against women and girls. A world-wide wake-up call. UN Broad-band Commission for Digital Development, Working Group on Broadband and Gender, http://www.un-women.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/cyber_violence_gender%20report.pdf, (26.04.2019)
- UNESCO (2020). Online violence against women journalists. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375136>
- UNICEF (2019). UNICEF poll: More than a third of young people in 30 countries report being a victim of online bullying. <https://www.unicef.org/press-releases/unicef-poll-more-third-young-people-30-countries-report-being-victim-online-bullying>
- Yaman, E. ve Peker, A. (2012). Ergenlerin siber zorbalık ve siber mağduriyete ilişkin algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 819-833.
- West, J. (2014). Cyber-violence against women. Battered Women's Support Services. <http://www.bwss.org/wp-content/uploads/2014/05/CyberVAWReportJessicaWest.pdf>